

KISSA KİTABI ADLI ESERDE BİRLEŞİK FİİLLER

Özet

Çalışmamız aynı zamanda doktora tez konumuz olan Kıssa Kitabı (İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım) adlı eserdeki birleşik fiillerden oluşmaktadır. Bahse konu eserin adı, müellifi, yazılış tarihi ve metnin tamamı mevcut değildir. Eserin içeriği dinî kıssalardan oluştuğu için çalışmaya bu isimin verilmesi uygun görülmüştür. Her ne kadar yazılış tarihi bilinmese de dil özellikleri eserin Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait olduğunu göstermektedir. Eski Anadolu Türkçesinin en tipik ve yaygın özelliklerinden olan yuvarlaklaşma eserin genelinde görülmektedir. Ancak Kıssa Kitabı'nda yuvarlaklaşmanın farklı şekillerdeki örnekleri de mevcuttur. Yani eklerdeki düz ve yuvarlak dil özelliklerini bir arada görmek mümkündür. Eserde tespit edilen birleşik fiillerin tamamını çalışmamızda ele aldık. İncelediğimiz birleşik fiillerin çoğu günümüzde de kullanılmaktadır. Ama Kitap Irak-Erbil yöresinde yazıldığı için bazı sözcükler günümüz Türkiye Türkçesinde kullanılmamaktadır. Fakat bu sözcüklerin çoğu günümüz Irak-Erbil bölgesinde hala kullanılmaktadır. Kitapta geçen birleşik fiiller “yardımcı fiillerle yapılan birleşik fiiller, bir yanı sıfat-fiil bir yanı yardımcı fiil olan birleşik fiiller (karışık fiiller), bir yanı zarf-fiil bir yanı fiil olan birleşik fiiller (tasvir fiilleri), bir yanı isim bir yanı esas fiil olan birleşik fiiller” şeklinde dört başlık altında incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kıssa Kitabı, Eski Anadolu Türkçesi, Birleşik Fiil, Karışık Fiil, Tasvir Fiili

ULUSLARARASI TÜRK
DÜNYASI
ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ
INTERNATIONAL
JOURNAL OF TURKISH
WORLD STUDIES
e-ISSN: 2651-5180
CİLT 6 / SAYI 3 /
TEMMUZ 2023

**Sorumlu Yazar
Corresponding Author**

Zana Jahıl Bılal BİLAL

Niğde Ömer Halisdemir
Üniversitesi, Türk Dili ve
Edebiyatı Bölümü,
Doktora Öğrencisi
zana_edebiyat@hotmail.com
ORCID ID: 0000-0003-
0191-4448

**Gönderim Tarihi
Recieved**

22.06.2023

**Kabul Tarihi
Accepted**

27.07.2023

Atf

BİLAL, Zana Jahıl Bılal
(2023). “Kıssa Kitabı Adlı
Eserde Birleşik Fiiller”,
*Uluslararası Türk Dünyası
Araştırmaları Dergisi*, (6/3),
115-147.

DOI:
10.59182/tudad.1277286

ARAŞTIRMA MAKALESİ
RESEARCH ARTICLE

COMPOUND VERBS İN THE STORY BOOK ARTİFACT

Abstract

Our study also consists of compound verbs in the book named The Story Book (Examination - Text - Index - Facsimile), which is the subject of our doctoral thesis. The name, author, date of writing, and the entire text of the work in question are not available. Since the content of the work consists of religious stories, it was deemed appropriate to give this name to the work. Although the date of writing is unknown, the language features show that the work belongs to the Old Anatolian Turkish period. Rounding, which is one of the most typical and common features of Old Anatolian Turkish, is seen throughout the work. However, there are examples of rounding in different forms in the Story Book. In other words, it is possible to see the appendices' flat and round language features together. We have handled all of the compound verbs identified in the work in our study. Many of the compound verbs we reviewed are still used today. But since the book was written in the Iraq-Erbil region, some words are not used in today's Turkey Turkish. Yet most of these words are still used in today's Iraq-Erbil region. Compound verbs in the book are "compound verbs made with auxiliary verbs, one side adjective-verb and one side auxiliary verb (complex verbs), one side adverb-verb and one side verb (descriptive verbs), one side noun and one side main verb" that has been examined under four headings.

Key Words: The Story Book, Old Anatolian Turkish, Compound Verb, Complex Verb, Descriptive Verb.

Giriş

Kıssa Kitabı, Irak-Erbil İskân Mahallesiinde bulunan El-Muhammediye Camii'nin kütüphanesindeki 122 numarada kayıtlıdır. Eser 272 varaktır. Fakat eksik varakları mevcuttur. Kitabın bazı sözcükleri kırmızı renk ile yazılmıştır. Eserin konu başlığı, yılı ve müellifi belli değildir. Yaptığımız araştırmalarda eser üzerinde daha önce bir akademik çalışma yapılmadığı görülmüştür. Eserde geçen bazı (gelecek zaman -IsAr, çokluk 1. şahıs -vUz, emir teklik 2. şahıs ve ilgi hali eklerinde nazal *n* yazımında *ng* kullanılması, yuvarlaklaşma gibi) dil özellikleri eserin Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait olabileceğini düşündürmektedir.

Çalışmamızda "Kıssa Kitabı" adlı eserde geçen birleşik fiiller üzerinde durulacaktır. İncelediğimiz kitapta it-, eyle, kıl- ve ol-yardımcı fiilleriyle çok sayıda birleşik fiil kullanılmıştır. Birleşik fiiller üzerine birçok tanım yapılmıştır. Bunlardan bazıları şöyledir:

Ahmet Topaloğlu, *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*’ndeki tanımına göre Birleşik Eylem: “Bir yardımcı fiilin bir isme veya bir fiil şekline eklenmesiyle meydana gelen öbek. Ör. adam etmek, reddetmek, emreylemek, hesap eylemek, yok olmak, namaz kılmak, gelebilmek, yapıvermek, düşe- yazmak, süre gelmek, gidedurmak bakakalmak.” (1989: 42-43).

Leyla Karahan, *Türkçede Söz Dizimi* adlı eserinde, birleşik fiilleri “Bir hareketi karşılamak veya bir hareketi tasvir etmek üzere yan yana gelen kelimeler topluluğudur. Bu işlevlerinden dolayı birleşik fiiller, “*bir hareketi karşılayan birleşik fiiller*” ve “*bir hareketi tasvir eden birleşik fiiller*” olmak üzere iki grupta incelenebilir.” (2010: 73).

Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*’nde birleşik fiilleri şöyle açıklamaktadır: “Birleşik fiil bir yardımcı fiille bir ismin veya bir fiil şeklinin meydana getirdiği kelime grubudur. İsim veya fiil unsuru önce, yardımcı fiil sonra getirilir”. (2009: 386).

Vecihe Hatiboğlu’nun *Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*’ndeki tanımına göre birleşik eylem: “Bir kelime ile anlam bakımından kaynaşmış kalıplaşmış eylem: reddetmek, hissetmek, addetmek, kaybolmak, kaydolmak, emreylemek, gidivermek, bakakalmak, yapabilmek, düşeyazmak, ifade etmek, hitap etmek, icat etmek, rica eylemek, hasta olmak, yok olmak, gidecek olmak.” (1969: 20).

Zeynep Korkmaz göre “Birleşik fiiller, bir ad ile bir yardımcı fiilin, iki ayrı fiil şeklinin yahut da ad soylu bir veya birden çok kelime ile bir esas fiilin birleşmesinden oluşan ve tek bir kavrama karşılık olan fiil türleridir.” (2009: 150).

Ayrıca Zeynep Korkmaz, *Grammer Terimleri Sözlüğü*’nde birleşik fiili, “İsim soylu bir kelimeyle *etmek, eylemek, olmak* yardımcı fiillerinin birleşmesinden veya iki ayrı fiil şeklinin anlamca kaynaşmasından oluşmuş fiil türü: *kabul etmek, yardım etmek, yarış etmek, hissetmek, emretmek, şükretmek, sağ olmak, yok olmak, alacak olmak, gitmiş olmak; açivermek, tutuvermek; anlatabilmek, yapabilmek; olagelmek, süregelmek; bakakalmak, şaşakalmak; bekleyi görmek; gezedurmak, didinip durmak vb.*” (1992: 27). Örneklerini vermiştir.

Birleşik fiillerin tanımı ve tasnifiyle ilgili görüşlere hem yabancı hem de Türk bazı araştırmacılarımız için bakınız:¹

¹ A. V. Gabain (1953), V. Hatiboğlu (1969), B. Göğüş (1962), F. R. Zeynalov (1986), A. B. Ercilasun (1984), T. N. Gencan (1979), F. K. Timurtaş (1977), T.

Bu terim için genellikle araştırmacılar, bileşik fiil (Dizdaroğlu, 1963: 30; Bilgegil, 1982: 280; Ediskun, 1999: 228), birleşik fiil (Banguoğlu, 1974: 310; Timurtaş, 1977: 140; Ercilasun, 1984: 45; Hacıeminoğlu, 1996: 176; Yiğitbaşı, 1999: 365-380; Gülensoy, 2000: 402- 403; Savran, 2001: 140; Özçelik, 2002: 820-824; Karabörk, 2006: 357; Akbaba, 2007: 92; Erkul, 2007: 11; Gabain, 2007: 109; Ergin, 2009: 386; Korkmaz 2009: 150; Kültürel, 2009: 25; Durmuş, 2010: 214; Karahan, 2010: 73; Köktekin, 2011: 135; Özçelik-Erten, 2011: 136; Berbercan, 2013: 88; Eckmann, 2013: 62; Güneri, 2013: 59; Karaağaç, 2013: 471; Şahin, 2015: 69; Bozkurt, 2017: 52), birleşik eylem (Hatiboğlu, 1972: 43; Şimşek, 1987: 60; Tekin, 2003: 98; Eker, 2016: 366), bileşik eylem (Gencan, 1979: 310; Atabay-Özel, 1976: 184; Hengirmen, 1999: 78), karmaşık fiil (Banguoğlu, 1974: 482; Korkmaz, 1992: 97), katmerli fiil (Deny, 2012: 437), fiil birleşmeleri (Gabain, 1953: 16; Mansuroğlu, 1958: 32), fiil öbeği (Delice, 2003: 24-28), fiillik (Özmen, 2001: 111-125) gibi adlandırmalar kullanılmıştır.

Kitapta geçen birleşik fiilleri “yardımcı fiillerle yapılan birleşik fiiller, bir yanı sıfat-fiil bir yanı yardımcı fiil olan birleşik fiiller (karmaşık fiiller), bir yanı zarf-fiil bir yanı fiil olan birleşik fiiller (tasvir fiilleri), bir yanı isim bir yanı esas fiil olan birleşik fiiller” şeklinde dört başlık altında inceleyeceğiz.

1. Yardımcı Fiillerle Yapılan Birleşik Fiiller

Yardımcı fiillerle yapılan birleşik fiil biçimi özellikle Arapça, Farsça ve az sayıda Türkçe kökenli sözcükleri fiilleştirmede kullanılan bir biçimdir. Eserimizde yardımcı fiil olarak kullanılan fiiller şunlardır: *it-*, *eyle-*, *kıl-*, *ol-*, *idin-*, *kılın-*, *olun-*²

Banguoğlu (1974), N. Hacıeminoğlu (1991), N. Koç (1992), M. Karaörs (1993), Z. Turan (1996), G. Gülsevin (1997), Z. Korkmaz (1998), H. Ediskun (1999), H. Yiğitbaşı (1999), M. Hengirmen (1999), H. Şahin (2000), G. Sev (2001), H. Savran (2001), H. Şahin (2001), N. İlhan (2001), H. Savran (2002), H. İ. Delice (2003), M. Özmen (2007), M. Uğurlu (2007), D. Öztürk (2008), Ş. F. Güney (2008), A. Merhan (2009), B. Aktan (2009), B. A. Gökdağ (2009), D. Herkmen (2010), Ö. Ay (2011), S. Özçelik-M. Erten (2011), A. Özkan (2013), N. Demir (2013), T. Baydar (2013), N. Demir-E. Yılmaz (2014), S. Eker (2016), A. Büyükakkaş (2020).

² İncelediğimiz kitapta yardımcı fiillerle yapılan çok sayıda birleşik fiil olduğu için burada örneklerini vermeyi uygun görmedik. Buradaki birleşik fiillerin çoğu günümüzde de kullanılmaktadır.

1.1. it- Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

‘*aff* / ‘*afv* *it-* “affetmek”, *āgāz it-* “başlamak”, *āh it-* “feryat etmek, inlemek”, ‘*ahd it-* “yemin etmek, sözleşmek”, ‘*ahd ü kavl it-* “antlaşmak, sözleşmek”, ‘*ahd ü peymān it-* “sözleşmek, yemin etmek”, *ārāste it-* “sıralamak, tertip etmek”, ‘*arz it-* “arz etmek, sunmak”, *āzād it-* “serbest bırakmak, salıvermek”, ‘*azm it-* “yola çıkmak”, *baḥṣ it-* “bahsetmek”, *bār it-* “yüklemek”, *beyān it-* “bildirmek, anlatmak”, *bī‘at it-* “birinin egemenliğini tanımak, kabul etmek”, *cehd it-* “çabalamak, uğraşmak”, *cem‘ it-* “toplamak”, *ceng it-* “savaşmak, mücadele etmek”, *cerāḥat it-* “irinlenmek, cerahetlenmek”, *cevelān it-* “dolaşmak, gezip dolaşmak”, *cūṣ it-* “çoşmak”, *çāre it-* “çare bulmak”, *çat it-* “çat diye ses çıkarmak”, *dād u feryād it-* “şikâyet etmek, feryat etmek”, *da‘vā it-* “iddia etmek”, *da‘vet it-* “davet etmek, çağırmak”, *dār ü gīr it-* “savaşmak, mücadele etmek”, *dirāz it-* “uzatmak”, *du‘ā it-* “dua etmek”, *efgān it-* “feryat etmek, haykırmak”, *ekl it-* “yemek yemek”, *emir it-* “emretmek”, *esīr it-* “düşmanı ele geçirmek”, *fārḳ it-* “ayırt etmek”, *feh̄m it-* “anlamak, idrak etmek”, *feryād it-* “yüksek sesle haykırmak”, *feryād u fiḡān it-* “yüksek sesle bağırp haykırmak”, *feth̄ it-* “fethetmek”, *fiḡān it-* “bağırarak ağlamak, inlemek”, *fikr it-* “düşünmek”, *gālebe it-* “bastırmak, üstün gelmek”, *gāret it-* “yağma etmek, yağmalamak”, *gārḳ it-* “batırmak, boğmak”, *gāvḡā it-* “kavga etmek”, *gāzab it-* “öfkelenmek”, *giriftār it-* “düşürmek, uğratmak”, *güstāhliḡ it-* “küstahlık etmek”, *ḡaber-dār it-* “haber vermek, bildirmek”, *ḡac it-* “hacca gitmek”, *ḡakk it-* “hakk etmek, yazı ve şekilleri kazıyarak silmek”, *ḡalāṣ it-* “kurtarmak”, *ḡamiyyet it-* “milli onur ve haysiyet çabasını göstermek”, *ḡamle it-* “atılmak, saldırmak”, *ḡarāb it-* “harap duruma getirmek”, *ḡarc it-* “harcamak”, *ḡāṣıl it-* “ortaya çıkarmak”, *ḡelāk it-* “öldürmek, ortadan kaldırmak”, *ḡıṣm it-* “öfkelenmek, kızmak”, *ḡicret it-* “göç etmek”, *ḡidmet it-* “hizmet etmek”, *ḡile it-* “hile yapmak, aldatmak”, *ḡitāb it-* “seslenmek, söz yöneltmek”, *ḡoṣ it-* “iyi yapmak”, *ḡurd it-* “parçalamak, kırmak”, *ḡükḡm it-* “hükmetmek”, *ḡürmet it-* “saymak, saygı göstermek”, *ılgār it-* “ılgarlamak”, *‘ibādet it-* “bir dinin buyruklarını yerine getirmek”, *ıkrār it-* “açıkça söylemek, kabul etmek”, *‘ilām it-* “bildirmek”, *iltifāt it-* “iltifat etmek”, *‘ināyet it-* “iyilik ve yardım etmek”, *intikām it-* “öç almak”, *īsār it-* “dökmek, saçmak”, *istiḡfār it-* “tövbe etmek”, *‘iṣret it-* “içki içmek”, *iṣ it-* “fenalık yapmak, iş yapmak”, *‘itiḡād it-* “inanmak”, *ittifāḳ it-*

“anlaşmak, uyuşmak”, *‘izzet it-* “hürmet etmek, saygı göstermek”, *ķabūl it-* “kabul etmek”, *ķarār it-* “karar vermek”, *ķavl it-* “sözleşmek, anlaşmak”, *ķīl ũ ķāl it-* “dedikodu etmek”, *ķulluķ it-* “kul olmak”, *ķurbān it-* “kurban kesmek”, *lūtf it-* “lütfetmek”, *maķrūm it-* “yoksun bırakmak”, *ma‘lūm it-* “belli etmek”, *meded it-* “yardım etmek”, *medķ it-* “methetmek”, *melūl it-* “üzüntü vermek”, *men‘ it-* “menetmek”, *menşūķ it-* “hükümsüz bırakılmak”, *meşgūl it-* “meşgul etmek”, *meşveret it-* “danışmak”, *muķālefet it-* “karşı çıkmak”, *muşāķabet it-* “konuşmak, sohbet etmek”, *muvāfaķat it-* “uygun görmek, kabul etmek”, *mūcādele it-* “uğraşmak, savaşmak”, *mūheyyā it-* “hazır etmek”, *mūnācāt it-* “Allah’a yalvarıp yakarmak”, *mūsahķir it-* “emir ve hükmü altına almak, ele geçirmek”, *mūteķayyir it-* “şaşırmak, hayrete düşmek”, *naķş it-* “nakşetmek, işlemek”, *nāliş it-* “inlemek, feryat etmek”, *naķar it-* “bakmak”, *nidā it-* “seslenmek, çağırma”, *niyāz it-* “yalvarmak, dua etmek”, *nūş it-* “içmek”, *pāre pāre it-* “parça parça etmek”, *perākende it-* “perişan etmek, dağıtmak”, *peydā it-* “ortaya çıkarmak, oluşturmak”, *pinhān it-* “saklamak, gizlemek”, *rağbet it-* “istemek, beğenmek”, *raķm it-* “korumak, acımak”, *raķmet it-* “merhamet etmek, yarlıgamak”, *rāzī it-* “razı etmek, kabul ettirmek”, *redd it-* “reddetmek”, *ref‘ it-* “ortadan kaldırmak, gidermek”, *ri‘āyet it-* “uymak”, *rivāyet it-* “anlatmak, söylemek”, *rūşen it-* “aydınlanmak”, *şabr it-* “sabretmek”, *sa‘y it-* “çalışmak, emek vermek”, *savaş it-* “savaşmak”, *secde it-* “secde etmek”, *selām it-* “uzakta olan birine selâmını bildirmek”, *seng-sār it-* “taşlamak suretiyle öldürmek, taşa tutmak”, *serdār it-* “kumandanlık yapmak, başkumandanlık yapmak”, *ser-nigūn it-* “baş aşağı etmek, tepetakla etmek”, *sifāriş it-* “sipariş etmek”, *sitem it-* “sitem etmek”, *suāl it-* “sormak”, *şulķ it-* “barışmak, uzlaşmak”, *şeb-ķūn it-* “gece baskını yapmak”, *şefā‘at it-* “şefaath etmek”, *şehīd it-* “amacı uğrunda savaşan birini öldürmek”, *şerķ it-* “şerh etmek, açıklamak”, *şikār it-* “avlamak”, *şikāyet it-* “şikayet etmek”, *şūkr it-* “şükretmek”, *ta‘accūb it-* “taaccüb etmek, hayrete düşmek”, *taķsīn it-* “beğenmek, takdir etmek”, *taķşīrlik it-* “kusurda bulunmak, eksik yapmak”, *ķaleb it-* “talep etmek”, *ķama‘ it-* “tamah etmek”, *ķamām it-* “tamamlamak”, *ķanışık it-* “istişare etmek”, *ķār-mār it-* “tarumar etmek, dağıtmak”, *ķavāf it-* “tavaf etmek”, *ķazarru‘ it-* “yalvarmak, yakarmak”, *ķecāvūz it-* “aşmak, geçmek”, *ķecrūbe it-* “denemek, sınamak”, *ķedārik it-* “tedarik etmek”, *ķekbīr ve ķehlīl it-* “Allahueķber` sözü ile başlayan dua ve kelime-i tevhīdi, `lā ilāhe illallah` sözünü tekrarlamak”, *ķemāşā it-*

“seyretmek, bakmak”, *terekküb it-* “terekküp etmek, birkaç şeyden oluşmak”, *terk it-* “terk etmek”, *tesbîh it-* “tespih etmek, devamlı söylemek”, *tesbîh ve tehlîl it-* “tespih ve kelime-i tevhîdi, “lâ ilâhe illallah” sözünü tekrarlamak”, *tevbe it-* “tövbe etmek”, *tevekkül it-* “tevekkül etmek”, *ticâret it-* “ticaret yapmak”, *urûc it-* “yukarı çıkmak, yükselmek”, *vaşiyet it-* “vasiyet etmek”, *vedâc it-* “veda etmek, vedalaşmak”, *yarağ / yarağ it-* “hazırlanmak, silahlanmak”, *yardum / yardım it-* “yardım etmek”, *zaḥmet it-* “zahmet etmek, çaba harcamak”, *zâr it-* “ağlamak”, *zârilik it-* “ağlayıp sızlamak”, *zevḳ it-* “eğlenmek”, *zînet it-* “süslemek”, *ziyân it-* “ziyan etmek, zarara uğratmak”, *ziyâret it-* “ziyaret etmek, bir yeri görmeye gitmek”, *zulm it-* “zulmetmek, eziyet etmek”.

Sadece it- fiiliyle yapılan birleşik fiiller:

‘*ahd it-*, ‘*ahd ü ḳavl it-*, ‘*azm it-*, *ârâste it-*, *bâr it-*, *cerâhat it-*, *cevelân it-*, *cüş it-*, *çat it-*, *dâd u feryâd it-*, *da‘vâ it-*, *dirâz it-*, *efğân it-*, *eḳl it-*, *farḳ it-*, *fehm it-*, *feryâd it-*, *feryâd u fiğân it-*, *feth it-*, *ğâret it-*, *ğarḳ it-*, *ğavğa it-*, *ğâzab it-*, *giriftâr it-*, *ḥakk it-*, *ḥarc it-*, *hicret it-*, *ḥidmet it-*, *ḥitâb it-*, *hoş it-*, *ḥurd it-*, *ılgâr it-*, *iltifât it-*, *intiḳâm it-*, *îşâr it-*, ‘*işret it-*, *i‘tiḳâd it-*, ‘*izzet it-*, *ḳil ü ḳâl it-*, *ma‘lûm it-*, *melûl it-*, *menşûḥ it-*, *meşğûl it-*, *muḥâlefet it-*, *muşâḥabet it-*, *muvâfaḳat it-*, *mücâdele it-*, *münâcât it-*, *müşahḥar it-*, *naḳş it-*, *nüş it-*, *peydâ it-*, *rağbet it-*, *râzî it-*, *ri‘âyet it-*, *rüşen it-*, *savaş it-*, *sa‘y it-*, *seng-sâr it-*, *serdâr it-*, *ser-nigûn it-*, *sitem it-*, *şeb-ḥûn it-*, *şefâ‘at it-*, *şikâr it-*, *taḳşîr it-*, *taḳşîrlik it-*, *ṭama‘ it-*, *ṭanişuḳ it-*, *taḳarru‘ it-*, *tecâvûz it-*, *tecrûbe it-*, *tekbîr ve tehlîl it-*, *terekküb it-*, *tesbîh it-*, *tesbîh ve tehlîl it-*, *tevekkül it-*, *ticâret it-*, *yarağ / yarağ it-*, *zaḥmet it-*, *zevḳ it-*, *zînet it-*, *ziyân it-*, *zulm it-*.

1.2. eyle- Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

‘*aff / ‘afv eyle-* “affeylemek”, *âğâh eyle-* “haberdar etmek, haberli kılmak”, *âğâz eyle-* “başlamak”, *âh eyle-* “feryat etmek, inlemek”, *ârâm eyle-* “durmak, dinlenmek”, *‘arz eyle-* “sunmak, takdim etmek”, *âsâyiş eyle-* “rahat etmek, huzur bulmak”, *‘azâ eyle-* “baş sağlığı dilemek”, *âzâd / âzâd eyle-* “azat eylemek, serbest bırakmak”, *‘azîm eyle-* “büyük (savaş) yapmak”, *‘azl eyle-* “işinden çıkarmak”, *baḥş eyle-* “bahsetmek”, *baḥş eyle-* “bahsetmek”, *beyân eyle-* “açıklamak, anlatmak”, *bî‘at eyle-* “biat etmek”, *bir eyle-* “birleştirmek”, *cehd eyle-* “cehdetmek, çalışıp çabalamak”, *cem‘ eyle-* “toplamak, bir araya getirmek”, *ceng eyle-* “savaşmak, mücadele

etmek”, *cevāb eyle-* “cevaplamak, yanıtlamak”, *çāre eyle-* “çare bulmak”, *çav eyle-* “ses etmek, seslenmek”, *da‘vet eyle-* “davet etmek”, *dār ü gīr eyle-* “savaşmak, mücadele etmek”, *defn eyle-* “defnetmek”, *du‘ā eyle-* “dua etmek, Allah’a yalvarmak”, *du‘ā ve şenālar eyle-* “dua ve övmek”, *emir eyle-* “emreylemek, emretmek”, *esīr eyle-* “esir etmek”, *eyle eyle-* “öyle yapmak”, *fiğān eyle-* “figan etmek, feryat etmek”, *fikr eyle-* “düşünmek”, *galebe eyle-* “bastırmak”, *gālib eyle-* “galip gelmek, yenmek”, *güstāhlık eyle-* “küstahlık etmek”, *haber-dār eyle-* “haberdar etmek, bildirmek”, *hac eyle-* “haccetmek”, *hacil eyle-* “utandırmak, mahcup etmek”, *halāş eyle-* “kurtarmak”, *hamle eyle-* “saldırmak, hücum etmek”, *harāb eyle-* “harap duruma getirmek, yıkmak”, *hāşıl eyle-* “elde etmek, edinmek”, *havāle eyle-* “yollamak, göndermek”, *helāk eyle-* “yok etmek, öldürmek”, *hesāb eyle-* “saymak, hesaplamak”, *hışm eyle-* “öfkelenmek, kızmak”, *hikāyet eyle-* “hikāye etmek, anlatmak”, *hile eyle-* “hile yapmak, aldatmak”, *himmet eyle-* “himmet etmek, yardım etmek”, *hücūm eyle-* “saldırmak”, *hürmet eyle-* “saymak, saygı göstermek”, *itāb eyle-* “itap etmek, paylamak”, *ibādet eyle-* “ibadet etmek”, *ibrām eyle-* “ısrar etmek, zorlamak”, *ihsān eyle-* “ihsan etmek, bağışlamak”, *ikrār eyle-* “ikrar etmek, kabul etmek”, *i‘lām eyle-* “bildirmek”, *ināyet eyle-* “lütfetmek, kayırmak”, *istiğfār eyle-* “tövbe etmek”, *iş eyle-* “iş yapmak, fenalık yapmak”, *işāret eyle-* “işaret etmek”, *ittifāk eyle-* “ittifak etmek, anlaşmak”, *izhār eyle-* “meydana çıkarmak”, *izzet eyle-* “büyüklük göstermek, hürmet etmek”, *ķabūl eyle-* “kabul etmek”, *ķarār eyle-* “1. karar vermek; 2. durmak”, *ķaşşd / ķaşd eyle-* “kastetmek”, *keleci eyle-* “söz etmek, lakırtı etmek”, *ķulavuz eyle-* “kılavuzlamak, kılavuzluk etmek”, *ķulluķ eyle-* “kulluk etmek, kul olmak”, *lāle-gūn eyle-* “lāle renginde yapmak (yeri kanla kıpkırmızı yapmak)”, *lūtf eyle-* “lütfeylemek, lütfetmek”, *ma‘mūr eyle-* “güzelleştirmek, neşelendirmek”, *meded eyle-* “yardım etmek”, *medh eyle-* “methetmek, övmek”, *men‘ eyle-* “menetmek, engellemek”, *merħamet eyle-* “merhamet etmek, acımak”, *meşveret eyle-* “meşveret etmek, fikir alış verişinde bulunmak”, *miğrār eyle-* “yerleşmek, kalmak”, *muşallā eyle-* “açıkta namaz kılmak için namaz yeri yapmak”, *müheyyā eyle-* “hazırlamak”, *münādī eyle-* “bir haberi yüksek sesle duyurmak, seslenmek”, *münevver eyle-* “aydınlanmak”, *müyesser eyle-* “nasip etmek”, *nālīş eyle-* “inlemek, feryat etmek”, *naşīhat eyle-* “nasihat etmek, öğüt vermek”, *nāz eyle-* “naz etmek, nazlanmak”, *nażar eyle-* “bakmak”,

nidā eyle- “seslenmek, çağırmak”, *niyāz eyle-* “yalvarmak, dua etmek”, *nūr eyle-* “aydınlatmak”, *pāk eyle-* “temizlemek”, *pāre pāre eyle-* “parça parça etmek”, *pinhān eyle-* “saklamak, gizlemek”, *rahm eyle-* “acımak, esirgemek”, *rahmet eyle-* “yarlıgamak, merhamet etmek”, *red eyle-* “reddetmek”, *ricā eyle-* “rica etmek, dilemek”, *rivāyet eyle-* “nakletmek, anlatmak”, *rūsvā eyle-* / *rūsvāy eyle-* “rezil etmek, rezil kepaze etmek”, *şabr eyle-* “sabretmek”, *şafā eyle-* “rahatlamak, sakinleşmek”, *sākin eyle-* “sakinleşmek, yatışmak”, *şalā eyle-* “sela okumak, çağırmak”, *secde eyle-* “secde etmek, secdeye kapanmak”, *selām eyle-* “selam etmek”, *seyr eyle-* “seyreylemek, seyretmek”, *sifāriş eyle-* “sipariş etmek”, *sihr eyle-* “büyü yapmak”, *suāl eyle-* “sormak”, *şulh eyle-* “barışmak”, *şehid eyle-* “amacı uğrunda savaşıp birini öldürmek”, *şerh eyle-* “şerh etmek, açıklamak”, *şikāyet eyle-* “şikayet etmek”, *şükr eyle-* “şükreylemek, şükretmek”, *ta‘accüb eyle-* “taaccüb etmek, hayrette kalmak”, *tālān eyle-* “talan etmek, yağmalamak”, *ṭaleb eyle-* “talep eylemek, istemek”, *tamām eyle-* “tamamlamak”, *ṭanişık eyle-* “istişare etmek, danışmak”, *tār-mār eyle-* “tarumar etmek, dağıtmak”, *ṭavāf eyle-* “tavaf etmek”, *tazarru‘ eyle-* “yalvarmak, yakarmak”, *tedārik eyle-* “tedarik etmek, sağlamak”, *temāşā eyle-* “temaşa etmek, seyretmek”, *terk eyle-* “terk etmek”, *tesellī eyle-* “avutmak”, *tevbe eyle-* “tövbe etmek”, *‘urūc eyle-* “yükselmek, ağmak”, *vāşıl eyle-* “göndermek, yollamak”, *va‘z eyle-* “dinî öğütte bulunmak, vaaz vermek”, *vedā‘ eyle-* “veda etmek, vedalaşmak”, *yād eyle-* “anmak, hatırlamak”, *yardum / yardım eyle-* “yardım etmek”, *yoğdan var eyle-* “yaratmak, ortaya çıkarmak”, *zār eyle-* “ağlamak”, *zārılık eyle-* “ağlayıp sızlamak”, *zebūn eyle-* “güçsüz bırakmak, karşı koyamaz duruma getirmek”, *ziyāret eyle-* “ziyaret etmek”.

Hem *it-* hem *eyle-* yardımcı fiilleriyle kullanılabilen eş değer birleşik fiiller:

āzād it-/eyle-, *baḥş it-/eyle-*, *bī‘at it-/eyle-*, *cehd it-/eyle-*, *cem‘ it-/eyle-*, *ceng it-/eyle-*, *çāre it-/eyle-*, *dār ü gir it-/eyle-*, *‘ahd ü qarār it-/eyle-*, *‘azīm it-/eyle-*, *‘ibādet it-/eyle-*, *emir it-/eyle-*, *‘urūc it-/eyle-*, *eyle it-/eyle-*, *figān it-/eyle-*, *fikr it-/eyle-*, *gālebe it-/eyle-*, *güstāhlıḥ it-/eyle-*, *i‘lām it-/eyle-*, *istiğfār it-/eyle-*, *iş it-/eyle-*, *ittifāḳ it-/eyle-*, *meded it-/eyle-*, *medḥ it-/eyle-*, *men‘ it-/eyle-*, *meşveret it-/eyle-*, *nālīş it-/eyle-*, *nice it-/eyle-*, *niyāz it-/eyle-*, *ḥāşıl it-/eyle-*, *ḥaber-dār it-/eyle-*, *ḥalāş it-/eyle-*, *ḥarāb it-/eyle-*, *ḥışm it-/eyle-*, *ḥile it-/eyle-*, *ḥürmet it-/eyle-*, *pinhān it-/eyle-*, *rahm it-/eyle-*, *redd it-/eyle-*, *rivāyet*

it-/eyle-, sıfāriş it-/eyle-, suāl it-/eyle-, şehīd it-/eyle-, şikāyet it-/eyle-, ta‘accüb it-/eyle-, tamām it-/eyle-, tār-mār it-/eyle-, tedārik it-/eyle-, terk it-/eyle-, taleb it-/eyle-, tanışık it-/eyle-, tavāf it-/tavāf eyle-, kulluḡ it-/eyle-, ḡurbān it-/eyle-, vedā‘ it-/vedā‘ eyle-, yardım (yardum) it-/eyle-, ziyāret it-/eyle-

Sadece eyle- fiiliyle yapılan birleşik fiiller:

āḡāh eyle-, ārām eyle-, āsāyiş eyle-, āzād eyle-, ‘azl eyle-, baḡş eyle-, bir eyle-, cevāb eyle-, çav eyle-, defn eyle-, ḡacīl eyle-, ḡesāb eyle-, ḡikāyet eyle-, ‘itāb eyle-, ‘izzet eyle-, ḡālib eyle-, ḡimmet eyle-, ḡücüm eyle-, ibrām eyle-, iḡşān eyle-, iḡşāret eyle-, izḡār eyle-, ḡaşş / ḡaşş eyle-, kelecı eyle-, ḡulavuz eyle-, lāle-ḡün eyle-, ma‘mūr eyle-, merḡamet eyle-, miḡrār eyle-, muşallā eyle-, mūnevver eyle-, müyesser eyle-, naşīḡat eyle-, nāz eyle-, ne-yār eyle-, nūr eyle-, pāk eyle-, ricā eyle-, rüsvā / rüsvāy eyle-, şafā eyle-, sākın eyle-, seyr eyle-, siḡr eyle-, tālān eyle-, tavāf eyle-, tazarru‘ eyle-, teşellī eyle-, var eyle-, vāşıl eyle-, va‘z eyle-, yād eyle-, yoḡdan var eyle-, zūr eyle-

1.3. **ḡıl- Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller**

‘afv ḡıl- “affetmek, affeylemek”, *āḡāz ḡıl-* “başlamak”, *āh ḡıl-* “feryat etmek, inlemek”, *‘ahd ü peymān ḡıl-* “sözleşmek, yemin etmek”, *‘arz ḡıl-* “arz etmek, sunmak”, *āsān ḡıl-* “kolaylaştırmak”, *‘azā ḡıl-* “baş sağlığı dilemek”, *beyān ḡıl-* “bildirmek, söylemek”, *da‘vet ḡıl-* “davet etmek”, *du‘ā ḡıl-* “dua etmek, Allah’a yalvarmak”, *du‘ā ve şenālar ḡıl-* “dua ve methetmek”, *esīr ḡıl-* “esir etmek, düşmanı ele geçirmek”, *fāzl ḡıl-* “lüftetmek, iyilik etmek”, *ḡazā ḡıl-* “din uğruna savaşmak”, *ḡulüvv ḡıl-* “saldırmak, hücum etmek”, *ḡac ḡıl-* “hacca gitmek”, *ḡamīde ḡıl-* “eḡrilmek, bükülmek”, *ḡamiyyet ḡıl-* “millî şerefini ve haysiyetini koruma gayreti göstermek”, *ḡamle ḡıl-* “atılmak, saldırmak”, *ḡarām ḡıl-* “haram etmek”, *ḡavāle ḡıl-* “havale etmek, göndermek”, *helāk ḡıl-* “helak etmek, öldürmek”, *ḡükm ḡıl-* “hükmetmek”, *iḡrār ḡıl-* “ikrar etmek, kabul etmek”, *‘ināyet ḡıl-* “inayet etmek, iyilik ve yardım etmek”, *ḡabūl ḡıl-* “kabul etmek, kabul eylemek”, *kār ḡılma-* “fayda etmemek, etkisi olmamak”, *ḡarār ḡıl-* “dönüp dolaşıp bir yerde durmak”, *ḡazā / ḡazā ḡıl-* “kaza etmek”, *kerem ḡıl-* “lütufla muamelede bulunmak, lüftetmek”, *lüḡf ḡıl-* “lüftetmek, lüfteylemek”, *maḡrūm ḡıl-* “mahrum etmek”, *mūheyyā ḡıl-* “hazırlamak”, *mūnādī ḡıl-* “bir haberi yüksek sesle duyurmak”, *müzeyyen ḡıl-* “süslenmek, bezenmek”, *namāz ḡıl-* “namaz kılmak”, *nazar ḡıl-* “bakmak, bakışmak”, *nıdā ḡıl-* “seslenmek, çağırmaq”, *pāre*

pāre kı1- “parça parça etmek, parçalamak”, *perākende kı1-* “perişan etmek, dağıtmak”, *rahmet kı1-* “merhamet etmek, acımak”, *ref^c kı1-* “gidermek, kaldırmak”, *revā kı1-* “reva görmek”, *rūz-i kı1-* “gün eylemek, gün geçirmek”, *şabr kı1-* “sabretmek, sabreylemek”, *şalā kı1-* “sela okumak, sela vermek”, *secde kı1-* “secde etmek”, *seferī kı1-* “dinen yolcu kabul edilen, bu sebeple kendisine dört rekâtlı farz namazları iki rekât kılmak”, *sehv kı1-* “hata etmek, yanlışlık yapmak”, *selām kı1-* “selam etmek”, *senā eyle-* “övmek, methetmek”, *şakḳ kı1-* “parçalamak, yarmak”, *şerḥ kı1-* “şerh etmek, açıklamak”, *şermende kı1-* “utanılacak bir iş yapmak, mahcup duruma düşmek”, *şükr kı1-* “şükretmek, şükreylemek”, *taḥsîn kı1-* “beğenmek, takdir etmek”, *taḳrîr kı1-* “anlatmak, ifade etmek”, *ṭapu kı1-* “itaat etmek, boyun eğmek”, *teferrüç kı1-* “gezinti yapmak”, *teklif kı1-* “teklif etmek, önermek”, *tekye kı1-* “dayanmak, güvenmek”, *temāşā kı1-* “seyretmek, bakmak”, *tevbe kı1-* “tövbe etmek”, *vaşiyyet kı1-* “vasiyet etmek”, *yarı kı1-* “yardım etmek, yardımcı olmak”, *zār kı1-* “ağlamak, inlemek”, *zârilik kı1-* “ağlayıp sızlamak”, *zârî kı1-* “ağlamak”, *zebūn kı1-* “aciz duruma getirmek”, *zinā kı1-* “zina etmek”.

İt-, eyle- ve kı1- yardımcı fiilleriyle kullanılabilen eş değer birleşik fiiller:

‘afv it-/eyle-/kı1-, *āgāz it-/eyle-/kı1-*, *āh it-/eyle-/kı1-*, *beyān it-/eyle-/kı1-*, *da‘vet it-/eyle-/kı1-*, *du‘ā it-/eyle-/kı1-*, *‘arz it-/eyle-/kı1-*, *‘ināyet it-/eyle-/kı1-*, *esîr it-/eyle-/kı1-*, *helāk it-/eyle-/kı1-*, *ikrār it-/eyle-/kı1-*, *ḳarār it-/eyle-/kı1-*, *lūtf it-/eyle-/kı1-*, *naẓar it-/eyle-/kı1-*, *nidā it-/eyle-/kı1-*, *ḥac it-/eyle-/kı1-*, *ḥamle it-/eyle-/kı1-*, *pāre pāre it-/eyle-/kı1-*, *rahmet it-/eyle-/kı1-*, *şabr it-/eyle-/kı1-*, *secde it-/eyle-/kı1-*, *selām it-/eyle-/kı1-*, *şerḥ it-/eyle-/kı1-*, *şükr it-/eyle-/kı1-*, *temāşā it-/eyle-/kı1-*, *tevbe it-/eyle-/kı1-*, *ḳabūl it-/eyle-/kı1-*, *zār it-/eyle-/kı1-*, *zârilik it-/eyle-/kı1-*.

Hem eyle- hem kı1- yardımcı fiilleriyle yapılan eş değer birleşik fiiller:

şalā eyle-/kı1-, *du‘ā ve senālar eyle-/kı1-*, *‘azā eyle-/kı1-*, *münādī eyle-/kı1-*, *ḥavāle eyle-/kı1-*, *zebūn eyle-/kı1-*.

Hem it- hem kı1- yardımcı fiilleriyle yapılan eş değer birleşik fiiller:

‘ahd ü peymān it-/kı1-, *maḥrūm it-/kı1-*, *müheyyā it-/kı1-*, *ḥamiyyet it-/kı1-*, *ḥükm it-/kı1-*, *perākende it-/kı1-*, *ref^c it-/kı1-*, *taḥsîn it-/kı1-*, *vaşiyyet it-/kı1-*.

Hem it- hem eyle- yardımcı fiilleriyle yapılan eş değer birleşik fiiller:

‘*aff it-/eyle-*, ‘*şulh it-/eyle-*.

Sadece *ķıl-* fiiliyle yapılan birleşik fiiller:

āsān ķıl-, *fażl ķıl-*, *ġazā ķıl-*, *ġulüvv ķıl-*, *ħamīde ķıl-*, *ħarām ķıl-*, *kār ķıl-*, *ķazā / każā ķıl-*, *kerem ķıl-*, *müzeyyen ķıl-*, *namāz ķıl-*, *revā ķıl-*, *rüz-i ķıl-*, *seferī ķıl-*, *sehv ķıl-*, *şakķ ķıl-*, *şermende ķıl-*, *taķrīr ķıl-*, *tapu ķıl-*, *teferrüc ķıl-*, *teklif ķıl-*, *tekye ķıl-*, *yarı ķıl-*, *zārī ķıl-*, *zinā ķıl-*.

1.4. ol- Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

‘*āciz ol-* “1. zayıf (kimse) olmak; 2. elinden iş gelmez (kimse) olmak”, *āġāh ol-* “haberdar olmak, öğrenmek”, *āġāz ol-* “başlamak”, ‘*ahd ü peymān ol-* “antlaşmak, sözleşmek”, *āsān ol-* “kolay olmak, kolaylaşmak”, *āzād ol-* “azat olmak, serbest kalmak”, ‘*āşī ol-* “baş kaldırmak”, ‘*ataş ol-* “susamak”, ‘*ayān ol-* “belli olmak”, ‘*azāb ol-* “azap olmak”, *barışık ol-* “sevecen ve hoşgörülü davranmak”, *baş ol-* “baş olmak, öncü olmak”, *becidd ol-* “ciddi olmak”, *bī-ħuzūr ol-* “husursuz olmak”, *bī-ťākāt ol-* “takatsiz olmak, güçsüz olmak”, *bünyād ol-* “inşa edilmek, kurulmak”, *cem‘ ol-* “toplanmak, bir araya gelmek”, *ceng ü cedel ol-* “savaşmak”, *çāre ol-* “çare olmak”, *danġ ħayrān ol-* “hayran kalmak, çok beġenmek”, *dār ü ġir ol-* “savaşmak, mücadele etmek”, *dāstān ol-* “destan olmak”, *dost ol-* “dost olmak, yakınlık kurmak”, *dūr ol-* “uzaklaşmak”, *dürüst ol-* “dürüst olmak”, *düşvār ol-* “zor olmak, güç olmak”, *emīn ol-* “emin olmak, inanmak”, *emir ol-* “emir vermek, buyurmak”, *epsem ol-* “susmak”, *esīr ol-* “esir olmak, tutsak olmak”, *eyle ol-* “öyle olmak”, *faķr ol-* “fakir olmak, muhtaç olmak”, *fāruġ / fāriġ ol-* “vazgeçmek, el çekmek”, *ferāġat ol-* “dinlenmek, istirahat etmek”, *fīnk ol-* “şen olmak, mutlu olmak”, *ġāfil ol-* “gaflet içinde olmak, habersiz bulunmak”, *ġalebe ol-* “üstün gelmek, bastırmak”, *ġarķ ol-* “gömülmek, batmak”, *ġāyib ol-* “kaybolmak”, *ġirra ol-* “maġrur olmak, kibirlenmek”, *ġurūr ol-* “gururlanmak, kendini beġenmek”, *ġüft ü ġū ol-* “karşılıklı söyleşmek, konuşmak”, *ħaber-dār ol-* “haberdar olmak”, *ħacīl ol-* “utanmak, mahcup olmak”, *ħalāş ol-* “kurtulmak”, *ħār ol-* “deġersiz olmak, itibarsız olmak”, *ħarāb ol-* “yıkılmak”, *ħariş ol-* “hırslı olmak”, *ħār u zār ol-* “hor görülmek”, *ħāşıl ol-* “meydana gelmek, ortaya çıkmak”, *ħaşī ol-* “korkmak”, *ħayrān ol-* “hayran olmak, çok beġenmek”, *ħāzır ol-* “hazır olmak”, *ħāzır baş ol-* “hazır durumda olmak, hazırlanmak”,

hebā ol- “heba olmak, boşa gitmek”, *helāk ol-* “yok olmak, ölmek”, *helāl ol-* “helal olmak”, *hısm-nāk ol-* “öfkelenmek, kızgınlaşmak”, *hitāb ol-* “Yüce Allah tarafından hitap olunmak”, *hoş ol-* “1. huzura kavuşmak, rahat olmak; 2. iyileşmek”, *hoşnūd ol-* “hoşnut olmak, hoşnut kalmak”, *hurd ol-* “parçalanmak, kırılmak”, *hurdhaşhāş ol-* “hurdahaş olmak, paramparça olmak”, *imāmet ol-* “imamlık yapmak”, *ināyet ol-* “yardım edilmek”, *kadīd ol-* “kuruyup kalmak”, *karış marış ol-* “karmakarışık olmak”, *ķil ü ķāl ol-* “konuşmak, karşılıklı söyleşmek”, *ķulavuz ol-* “kılavuzluk etmek, yol göstermek”, *ķurbān ol-* “bir amaç veya kimse için kendini feda etmek”, *mağrūr ol-* “kibirilenmek, gururlanmak”, *mahrūm ol-* “yoksun kalmak”, *ma‘lūm ol-* “içine dođmak”, *mecrūh ol-* “yaralanmak”, *melūl ol-* “üzgün durumda olmak, mahzun olmak”, *menhus ol-* “uđursuz olmak”, *mest ol-* “mest olmak”, *meşgūl ol-* “meşgul olmak”, *meşhūr ol-* “meşhur olmak”, *muķābil ol-* “karşı karşıya gelmek”, *muķayyed ol-* “korumak, gözetmek”, *muķī‘ ol-* “itaat etmek, bađlı olmak”, *mużaffer ol-* “zafer kazanmak”, *mūnevver ol-* “aydınlık olmak, aydınlanmak”, *mūrted ol-* “İslam dinini bırakıp başka bir dine geçmiş olmak”, *mūşkil ol-* “mūşkül olmak”, *mūtehayyir ol-* “şaşırmak, şaşmak”, *mūyesser ol-* “nasip olmak”, *naķş ol-* “nakşolmak, kalıcı şekilde yerleşmek”, *nāzil ol-* “inmek”, *n’ol-* “ne olmak”, *nerm ol-* “yumuşamak”, *nice ol-* “nasıl olmak”, *nite ol-* “nasıl olmak”, *nizā‘ ol-* “çekişmek, kavga etmek”, *noķşān ol-* “eksilmek, azalmak”, *pāk ol-* “temiz olmak”, *pāre pāre ol-* “parça parça olmak”, *pāy-māl ol-* “ayaklar altında kalmak, çiğnenmek”, *perākende ol-* “darmadađın olmak”, *peydā ol-* “ortaya çıkmak, belirlemek”, *pişmān ol-* “pişman olmak”, *pūr-ferih ol-* “çok neşeli olmak, çok sevinçli olmak”, *pūşt ü penāh ol-* “arka olmak, yardımcı olmak”, *rāhat ol-* “rahat olmak”, *raħmet ol-* “rahmet olmak”, *rāzı / rāzī ol-* “razı olmak”, *ref ol-* “giderilmek, kaldırılmak”, *revān ol-* “yola koyulmak, gitmek”, *revāne ol-* “gitmek”, *rūşen ol-* “aydınlanmak”, *rūsvā ol-* “rezil olmak”, *sākin ol-* “sakin olmak, sakin duruma gelmek”, *sāye ol-* “gölge olmak”, *sāye-bān ol-* “gölgelik olmak”, *sebeb ol-* “sebeup olmak, neden olmak”, *sen sen ol-* “dikkat etmek, gözünü açmak”, *serāsime ol-* “sersem olmak, serseme dönmek”, *serd ol-* “sert olmak”, *sitem ol-* “sitem edilmek”, *sūzān ol-* “yanmak”, *sūvār ol-* “at vb. bir binek hayvanına binmek”, *şād ol-* “şad olmak, sevinmek”, *şerik ol-* “ortak olmak”, *şermende ol-* “mahcup olmak, mahcup duruma düşmüş olmak”, *şerm-sār ol-* “utanmak, mahcup olmak”, *şor u şerr ol-* “söz ve kötü davranmak”, *şükr ol-*

“şükretmek”, *tābi‘ ol-* “bir şeye veya bir kimseye uymak, bir şeye veya bir kimseye bağlı olmak”, *tağayyür ol-* “değişmek”, *tākatı tāk ol-* “takati kesilmek, takati kalmamak”, *tālib ol-* “talip olmak, istemek”, *tamām ol-* “tamam olmak, tamamlanmak”, *tār ol-* “karanlık olmak”, *tārīk ol-* “karanlık olmak”, *tār-mār ol-* “tarumar olmak, perişan olmak”, *vāki‘ ol-* “meydana gelmek, vuku bulmak”, *vālih ol-* “şaşmak, hayret içinde kalmak”, *vāşıl ol-* “ulaşmak, varmak”, *zāhir ol-* “açığa çıkmak, meydana çıkmak”, *zaḥm-dār ol-* “yaralanmak”, *zaḥmet ol-* “zahmet olmak”, *zāmin / zāmin ol-* “kefil olmak”, *zāyil ol-* “yok olmak, ortadan kalkmak”, *zebūn ol-* “zebun olmak, güçsüz duruma düşmek”, *ziyāde ol-* “artmak”.

1.5. idin- Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

azuḳ idin- “yiyecek olarak bir şeyler hazırlamak, yiyecek sağlamak”, *endişe idin-* “endişelenmek”, *ḥamāyil idin-* “kılıç kayışını omuzdan çaprazlama geçirerek kılıcı beline takmak”, *ma‘būd idin-* “tapınılmak”, *penāh idin-* “sığınmak”, *yurd idin-* “mesken tutmak”.

1.6. kıln- Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiil

İncelediğimiz eserde kıln- yardımcı fiiliyle meydana getirilen sadece bir birleşik fiil kullanılmıştır. *yavu kıln-* “kaybedilmek, kaybolmak”.

1.7. olun- Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller

emir olun- “emredilmek”, *i‘timād olun-* “itimat edilmek”, *rivāyet olun-* “rivayet edilmek, anlatılmak”, *şakḳ olun-* “parçalanmak, yarılmak”, *vaşf olun-* “vasıflanmak, nitelenmek”.

2. Bir Yanı Sıfat-Fiil Bir Yanı Yardımcı Fiil Olan Birleşik Fiiller (Karmaşık Fiiller)

Zeynep Korkmaz karmaşık fiilleri 1. öncelik fiilleri (*-mİş ol-*), 2. alışkanlık fiilleri (*-Ir ol-*, *-mAz ol-*), 3. niyet fiilleri (*-AcAk ol-*, *-IcI/ ol-*, *-AsI ol-*, *-(I)-msAr ol-*) olarak üçe ayırmıştır. (2009: 801-811). Metnimizde bulunan “Bir Yanı Sıfat-Fiil Bir Yanı Yardımcı Fiil Olan Birleşik Fiiller” şunlardır:

2.1. Öncelik Fiilleri

Eserde öncelik fiilleri (*-mİş ol-*) ile ilgili örnekler mevcuttur.

... Ka'be-i ziyâret idem ve kırbânım kesüp yine yirüme gelem yok dirlerse anlara bir belâ eyleyem ki 'âlemde kimse kimseye **itmemiş ola** didi. (31a/3-4)

... Eyledüm halkını anuñg cümle kul Sañga virdüm dir bu 'âlem fethini Anuñg çün leşker aldum **bilmiş ol** Ka'benüñg müşriklerini kıravuz... (55b/4-6)

... Kıorhmanğ ölümünden didi ol şâh-ı dîn **Gelmiş olursa** İlähiden yaķın Siz ölürseñiz şehâdet bulasız Uçmak içinde sa'âdet bulasız ... (95b/7-9)

... Hakkı bir bilmeye seni Resül Ol cehennemde ola kibr ü la'în Kendüñg kudret nürından ol Çalap Sañga virmiş nür Rabb-ül 'âlemîn Her ki diye ol nür ayruķ nesneden **Eylemiş ola** aña şeytân kemîn... (98a/6-8)

... Seyf Peyğamber kıldım ben seni Bilmeyen illere bildirdi meni Her ki beni bir bile seni Resül Oldurur süñülü kıulum **bilmiş ol** Her ki bu kıavle muķi' olmasa gör ... (135a/7-9)

2.2. Alışkanlık Fiilleri

Metinde alışkanlık fiilleri (-Ur ol-, -Ar ol-, -mAz ol-) ile ilgili örnekler vardır.

... pes İmâm yine hamle kıldı at ayağından şeyle tozlar kıopdı ki anları kimse **görmez oldu**. (13b/2-3)

... ve yarın gice iki veyâ üç gün içinde gerdek olur didi Tavķ işidüp ne kıılacağıñ **bilmez oldu** cânın ğuşsa başdı. (23a/1-2)

... Bunda senden maħrûm olursam eger Yarın anda ele gire vaşlı yâr Hâsretüñgle ben **olur olsam** bugün Dünyede çok yıl kıalasın pây-dâr... (24a/2-3)

... 'Abbâs daħı İmâm öniden gidüp **görünmez oldu** İmâm anı görüp çağırdı kim yâ Düldül yarın Resüle şikâyet iderin... (46b/10-12)

Ebû Süfyân ol haberleri işidüp beñzinde kıan kıalmayup yaprak gibi **ditrer oldu**. (47a/9-10)

Ebû Süfyân eydür âh âh yâ 'Abbâs tevbe eyleyin ki ayruķ ğaddârlıķ itmeyeyin ve daħı **olur olmaz** sözi dimeyeyin... (55b/10-11)

... Olmaz ölümünden gerü bir kimse dîr Gürbüz eren **olur olsa** dâr ü ğîr Yâ ecel irse kışıye nâ-gehân Bir nefes ayruķ aña virmez emân... (88b/7-9)

... 'Alî Zübeyrden ol cevâbı işidüp kıatı **ceng ider oldu** amma İmâm kıüffarı dîne da'vet iderdi anlar İmâma yaman dirdi. (90b/1-2)

2.3. Niyet Fiilleri

Eserde niyet fiilleri (-AcAğ ol-, -IsAr ol-) ile ilgili örnekler bulunmaktadır.

... ol kâfirler dirilüp ol bütiñ öñinde zârılık kıldılar eytdiler iy bizüm ma' bûdımız bizi beyle niçün hacil eyledüñg **hoş olacak oldu.** (17a/7-9)

... İmâm eytdi yâ Tavğ eger kimseden sañga **zahmet olacak olursa** ve tarlıga düşerseñg ol sâ' at beni çağır... (22a/4-5)

... Ebū Süfyân eydür hele varum anlar ile birkaç gele idem ola kim sözümi kabûl ideler bizüm ile ayruğ gavgâ itmeyeler eger anlar baña hışm **idecek olurlarsa** bu iki seyyidlerimiz size haber getüre... (44a/5-7)

... eger ol didügi olur ise ol akrabâmuz cümleten katl olurlar hâl **nice olısar ola** kim anlar dağı imân getirürler. (59b/7-9)

... o kavm eydür eger biz añga **varmayacak oluruz** ' Arab u ' Uraba içinde rüsvâ oluruz adımız il içinde **korçağ** ve **harâb** olur didiler. (70b/4-5)

... anlara yardım idelüm ola kim işümüz murâdımızca ola eger **olmayacak olursa** mâlümüzü ve ehli ' iyâlumuzu gelüp mundan götürüp kaçavuz kırtulavuz didi. (70b/9-11)

3. Bir Yanı Zarf-Fiil Bir Yanı Fiil Olan Birleşik Fiiller (Tasvir Fiilleri)

Zeynep Korkmaz tasvir fiillerinin yeterlik, tezlik, süreklilik, yaklaşma ve uzaklaşma fiilleri olmak üzere kendi içinde beş alt gruba ayırmaktadır (2009: 811-833). Fakat Tahsin Banguoğlu tasvir fiillerinin yeterlik, ivedilik, süreklilik ve yaklaşık fiilleri olmak üzere dört çeşide ayırır (Banguoğlu, 1974: 488-493). Eserimizde tasvir fiili oluşturmak için *bil-*, *u-*, *vir-*, *tur-* / *dur-*, *çal-*, *gel-*, *git-*, *var-*, *gör-*, *yoru-*, *yaz-* yardımcı fiilleri kullanılmıştır.

3.1. Yeterlik Fiilleri

Yeterlik fiilleri, bir esas fiilin *-(y)-A* zarf-fiil biçimi üzerine *bil-* yardımcı fiilinin getirilmesi ile kurulur (Korkmaz, 2009: 812).

“Azeri Türkçesinde iktidarî şeklinde mühim bir hususiyet vardır. O da menfi iktidarîde de *bil-* yardımcı fiilinin kullanılabilmesidir: *diye biler*, *diye bilmez* misalinde olduğu gibi. Eski *u-* «muktedir olmak» yardımcı fiili eklesirken müsbet şekilden düşmüş ve yalnız menfi şekilde kalmıştır. Bu düşmede müsbet şekil onun yerine *bil-* yardımcı fiilini almıştır: *ala bil-*, *alama-* misallerinde

olduğu gibi. İktidarînin umumî inkişafı budur ve Türkiye Türkçesinde de böyledir. İşte Azeri Türkçesi *-ama-*, *-eme-* menfi şeklini de almakla beraber, bunun yerine menfide müsbette olduğu gibi *bil-* fiilini de kabul etmiştir. Bu hususiyet de yine Azeri Türkçesindeki sisteme bağlama temayülünün bir ifadesidir” (Ergin, 1971:208).

Eserimizde hem olumlu hem de olumsuz şekilleriyle kullanılan *bil-*, *u-* yardımcı fiillerinin kullanımı (-A/-I zarf-fiilleriyle) mevcuttur.

... Tavk anı görüp eydür hay niye uğraduñguz kaçarsız bunlar iki kişidür iki üç biñ degüller didi eytdiler yâ emir aña **karşu duramazuz** meger kim aña sen karşu durasın. (19b/10-12)

... Tavk eytdi yâ ‘Alî sen bu söz ile beni **aldayamazsın** İmâm eydür gel yabana söyleme delü olma imân getür... (20a/7-9)

... gördiler ki emirleri tutuldı ve kendüler dağı **cevâb viremezler** kamusı mâlların döküp kaçdılar. (20b/9-10)

... Her kime irüp çalardı yüzine Qan revân dolardı iki gözine Kimini dutup atar gökden yaña Kimse **karşu durabilmezdi** aña... (28b/10-11)

... bugün bize mühlet virüñg çünkim aşşam ola sizler ne dirsiz râzî olavuz bu iş kim siz dirsiz gündüzin **idemezüz**. (37b/11-13)

... ‘Abbâs ile cenge durdılar biraz vaktin ceng itdiler ne bu anı ne ol bunı **alibildi** ve ceng aşup kopup gavgâ ve galebe oldu. (42a/12-13)

Ebû Süfyân eydür yâ nice ideyin veyâ neyleyin bu didüğüñ kelecı baña qatı ağır gelür **idemezem**. (49b/8-9)

... İmâm eydür hâşâ yâ Resûlullah ki ben senüñ omuzıña binem amma siz gelüñ benüm omuzıma binüñ ol şüreti hakk idüñg didi Resûl eydür yâ ‘Alî sen beni **götüremezsın** amma gel sen benüm sözüm dut... (65b/6-8)

... Mekke ehli aña tekıye kılurlar kim ‘Alinüñ eli aña irişmez zirâ kim andan qorhar ve üşenür qatına **varamaz** kendüsi helâk olur diyü ... (66a/6-7)

... iy Müslümânlar nireye gidersiz işte Resûlüñg **sözün işidemezlerdi** pes Muhammed yanında hemân bir kişi qaldı ol iki cihân fahr-i anı görüp gâyet melül oldu. (80b/1-3)

... İmâma havâle kıldı İmâm qalkın beraber dutup kılıç qalkana tokundı kılıç qalkın göbeğinde mıhllandı ne qadar kâfir çeke gördi kılıcın **alibilmedi**. (90a/6-7)

... İmâma havâle kıldı eytdi yâ ‘Alî ben seni er bilürdüm sen hüd er degülmişsin benümle **ceng idemezsin** sen var ayruğ kişi gönder gelsün... (90a/8-10)

... ol depede bir eski al'a varıydı ol la'ın anı yapıdı yurd idindi atı yüce şarp al'a oldu kimse **alamazdı**... (95a/4-5)

... Sāmarrā dirlerdi anda düşüp yarağların müheyyā idüp yola revāne oldılar dünüñg yarusında bir atı yıl esdi şeyle taşu oprağı aşhābuñg şüretine urdı kimse **gözin açamazdı**... (126b/3-5)

... biz bunlarla **başa ıkmazuz** maşlahat oldur ki dönevüz gene Medıneye varavuz pes bu danışıa rāzı oldılar. (132b/1-2)

3.2. Tezlik Fiilleri

“Tezlik fiilleri, *-(y)-I / -(y)-U* zarf-fiil eki almış bir esas fiilin *ver-* yardımcı fiiliyle birleşmesinden oluşur” (Korkmaz, 2009: 818). Kitabımızda yardımcı fiil *vir-* ile yapılır.

... Resül eydür bu inğleyen kimdür eytdiler esir olan ayşdur ağlayup eydür anı benüm oğlum ve ızum anı mālum ve günçem dir Resül eytdi yā Bilāl var **oyuvir** gitsün didi vardılar āzād eylediler. (15b/12-14)

... iy fahr-i cihān azretiñge geldük ki bizüm hālümüzden āgāh olasın feryādımıza iresin dādımızı zālimlerden **aluviresin**... (38b/1-2)

... diyü annd içdi İmām anğa i'ıād idüp **şalıverdi** ol 'avret Mekkeye gitti bu yanğa 'Alı Zübeyr ile nāme-i alup Resül azretine getürdiler... (41a/1-2)

3.3. Süreklilik Fiilleri

“Bu gruba giren tasvir fiilleri, esas fiilin *-(y)-A*, *-(y)-I* veya *-(y)-Ip* zarf-fiil biçimleri üzerine *dur-*, *gel-*, *kal-*, *gör-*, *koy-* (*ko-*) yardımcı fiillerinin getirilmesi ile oluşturulur” (Korkmaz, 2009: 820). Ancak bu yardımcı fiiller dışında Jean Deny *Türk Dili Grameri (Osmanlı Lehçesi)* adlı eserinde *git-* yardımcı fiili de eklemiştir. Metnimizde *git-* yardımcı fiili ile oluşturulan süreklilik fiilleri vardır.

3.3.1. ur- / dur- Yardımcı Fiili ile Yapılan Süreklilik Fiilleri

“*Dur-* yardımcı fiili ile kurulan tasvir fiillerinde, *dur-* yardımcı fiili esas fiilin *-A* veya *-(y)-Ip* zarf-fiil şekilleri üzerine getirilir” (Korkmaz, 2009: 821).

Eserimizde *-A ur- / dur- ve -Up ur- / dur-* şekillerinde kullanılmıştır.

... amu duru dıvār beyle arekete geldi ol ruhbān dağı içerüde Resülünğ şıfatın ve na'ın **ouyup durardı** ve ol Peyğambere ayrān olmuş idi. (7b/2-3)

... ‘askerine karşı **şaff ve alaylar bağlayup turdılar** ol gün Resül ‘aleyhisselām Sercān adlı atına binmiş idi... (9b/1-2)

... yā kavm bu gelen Tavk İbn Şabāh imiş varuñ sizde hamle idüñ ve sizüñ seyyidüñüze **ceng ide durur** eger irişmeyesiz Emrüdî helāk ider didiler. (25a/11-13)

... ‘Arab sizi görsün ne kadar koşun olduñuñuzı bilsün her kabiledede olan kimse-i bilsün ve tanısın çünkim ol haberi işitdiler yarağların eyleyüp kabile-be-kabile **şaff dutup durdılar**. (39b/9-10)

Hālîd ol sözi işidüp durdı çağırıp eydür yā Kureyşler Resül baña âdem göndermişdi emān virmesün kırsun Allah te‘âlā anuñ ecrin vire dimişdi (61b/9-10-11)

... Resülî gördiler kim kendü kavmiyle leşker içine girmiş ceng eyler ferîşteler dañı hamle kılurlar nite bir kuş yavrusı üstüne **kanat yayup durarsa** bunlar dañı şeyle iderler... (81a/6-8)

.... Resül üzerine ve Hâzreti **ortaya alup durarlar** bir zamān yine ceng iderler ama kaçanlar kaçup gitdiklerine çatı utandılar... (81a/8-9)

... ol kara yüzlü kâfirler ulu ulu taşlar yuvaladılar Müslümānlar anı görüp **ilerü varmayup turdılar**... (103a/3-4)

... Saht buyurdı ceng âletin getürdiler giydi ve Berdenc ata süvār olup ol yüce yirüñ başına **çıkup durdı** ‘askerine buyurdı oğ atdılar... (103a/5-6)

... ol kâfirüñ on biñ divesi ve yigirmi biñ koyunu ve dört yüz kulu varıydı (4) ve gice gündüz çapusunda **el bağlayup durarlar idi**... (106a/3-4)

... nāgāh ol tağuñ bir cān-verini urduğ derisin **yüze tururken** bir atlu çıkageldi biz hiç anuñ gibi heybetlü âdem gördüğümüz yok didük... (108a/1-2)

3.3.2. kal- Yardımcı Fiili ile Yapılan Süreklilik Fiilleri

“*Kal-* yardımcı fiili ile kurulan süreklilik fiilleri, genellikle durum bildiren esas fiillerdeki oluşun, hareketsiz olarak sürmekte olduğunu gösterir” (Korkmaz, 2009: 826).

Kitabımızda sadece *-Up kal-* şeklinde örnekler mevcuttur.

... Ebū Süfyān ol haberi işidüp barmağın dişleyüp ve **hayrān olup kaldı**. (44b/6-7)

... harem içinde zinā kıldılar çünkim bunlar bu güstāhlığı eylediler Hağ te‘âlā anları taş eyledi ol zamāndan berü **taş olup kaldılar**. (71a/13-14)

... çün rāhib ol sözleri Ca^ʿferden işidüp āh kı lup bir zamān **hayrān olup kaldı.** (129b/1-2)

3.3.3. *gel-* Yardımcı Fiili ile Yapılan Süreklilik Fiilleri

“*Ge/-* yardımcı fiili ile kurulan süreklilik fiilleri, esas fiildeki oluş ve kılışın alışkanlık hâlinde sürmekte bulunduğunu gösterir. Esas fiil -*(y)A* zarf-fiil yapısındadır. Ancak yardımcı fiilin -*(y)Ip* zarf-fiilinden sonra geldiği de olur” (Korkmaz, 2009: 824).

Metnimizde -*A gel-*, -*(y)U gel-* ve -*Up gel-* şekillerinde kullanılmıştır.

... Yā İlähî ol ḥabîbünġ ḥürmeti Cümle İslāma sen eyle rahmeti Ben yazuklu ḳuluġı maḥrûm ḳoma Ḥazretinġe **yüz urup geldüm** uma... (4a/13-14)

... Müslümān oldılar eytdiler yā Resûlullah ḳamumuz baş u cānla yoluġa durup cān terkin urmuşuz didiler pes ol aradan **dönüp geldiler.** (9a/5-6)

... İmām at başını çevirdi kaçır gibi oldı kāfir anı gördi zebün sandı ardına düşmek diledi İmām **döne gelüp** bir na^ʿre ḥayḳırdı şanasın ki gökler yığıldı... (13b/5-6)

... Resûl işidüp şād oldı ʿAliye du^ʿā kıldı andan üç gün anda ḳarār eylediler kāfirlerünġ ḳalan mälların devşürüp **alup geldiler** yirlerinde ḳarār kıldılar... (17a/3-5)

... yā Muḥammed Şabbāḥ İbn ʿAbbāsum oġlum Ṭavḳı senden **dileyü geldüm** umaram ki baña viresin ve cümle günāhını bağışlayasın... (21b/10-11)

... Ṭavḳ fil-hāl ḳomayup hevdec divesinün mehārın eline alup **çıkup geldü** ki yola revān oldı... (24b/3-4)

... ol aşḫāb ol oḫı ḳuyunuġ dibine bıraḳdı ḳudret İlähî şu cüş idüp ḳuyudan ṫaşra çıḳdı ol ordu anı **görüüp gelüp** ol şudan içdiler... (31b/4-6)

... ol ḳabile tevābi^ʿle göçüp Mekkeye geldiler ol yaġadan Benî Bekir ḳavmi anı işidüp **āh idüp gelüp** gördiler kim gitmişler... (37a/12-13)

... Peyġamber ḥazreti ol gün aġ ṫonlar giyüp ve ḳara ʿimāme sarınup ve Ġazab adlı ḳılıç ṫaḳınmış çıkup Düldüle süvār oldı önünce ʿAmmār İbn Yāsir çağırup eydür uş Resûl ʿaleyhisselām **süvār olup gelmiş** ve siz daḫı gelün... (39b/6-8)

... Resül anı işidüp gâyet gâzaba geldi kim buyura ol kâfirünġ boynın ura ‘Abbās yirinden **țuru gelüp** eydür yâ Muġammed Allahu seversen beni rüsvâ eyleme... (49a/12-14)

... bir ță’ife geldi ulularına Ebū Zeri Ğıffārī dirlerdi sancaġ **getürüp gelüp** bu medġi āġāz idüp söyledi. (54a/3-4)

... Resülünġ gelmesine intizār çekdiler bu yañadan Resül ġazreti daġı gelürdi cümle ‘askerler ‘alemler ġaldurup sancaġlar **açup gelürdi**... (59a/10-11)

... yâ Resülullah Ĥaġ yoluna ve senün dīnün ġürmetine bize emān vir ki Ĥālīd cemī‘ Mekke ehlin ġırdı uş sañga **şıġınu geldük** didiler. (62a/9-10)

... Cerīd İbn Şamā-i ben öldürdim di çün Rābī‘ a ol **sözi işidüp gelüp** ol la‘inün ıonların çıkarup gördi kim iki ayakları boynuza dönmiş ata binmekden... (91b/1-3)

... adıma Şemme dirler Ĥālīmenün ġızıyam anam Muġammedi emzirüpdür anam ġarıyup faġr olmışdur mālımız ve ıavarımız gitmiş elimizde nesne ġalmamış Muġammedden **şefā‘at isteyü geldüm** didi. (92a/6-7)

... gelüp Ĥaraları ortaya alup bölük bölük ġırmaġa başladılar ‘Alī üzerinden kâfiri **ġaldurup gelüp** selām virdiler... (102b/1-2)

3.3.4. git- Yardımcı Fiili ile Yapılan Süreklilik Fiilleri

“Bunlar iki kılışın birbiri ardınca veya aynı zamanda gerçekteştiğini gösterirler. Öyle ki bu zaman yakınlığı bazan iki fiilde bir tek kılışın sürekliliği anlatımını yaratır ve zarf-fiil bir türlü tasvir fiil meydana getirir. *Yapıp durmak, apışıp kalmak, sürüp gitmek* gibi” (Banguoġlu, 1974: 429).

Eserimizde *-U git-* ve *-Up git-* şekillerinde örnekler vardır.

... bir ıaş ġopdı eytdi yâ Ĥālīd yaġşı gözle ki ġaçmaya ben yine giderem didi **revān olup gitdi** ve ol esİR aġlamaġa başladı. (1a/1-2)

... İmām eytdi bugünden beyle gidelüm bir ıoġrı yol var idi rāst Medīneye varurdu anı **dutup gitdiler**. (3a/6-7)

... yâ Resülullah derġāl ol ġurduñġ öñinde imān getürdüm çün ġurd anı gördi ġoyunu **ıoyup gitdi** ben vardum ol ġoyunu getürüp ġoyunıma ġatdum... (5a/4-6)

... ‘Asced İbni Ğavāyim ile ceng idesin Tañġrınıñ ġükmi beyledür didi ve yine ‘urüc eyleyüp **gitdi**. (5b/1-2)

... Resül ile şaġābeler **yola düşüp gitdiler** aġşam oldu bir maġāma irdiler... (6a/2-3)

... Hâk te'âlâ eydür çünkim ol dilek diledi anuñg hâcetin revâ kılduğ Resül anı gâzâya beyle **alup gitsün** şehrünğ kaydın yimesün didi... (6a/10-12)

... inşâallah eger mağribde veyâ maşrıqda olursañg sañga irişem didi bu vaşıyyeti eyledi andan Şabbâh ve Tavk Resüle **vedâ' idüp gtdiler**. (22a/6-7)

... Resül eydür yâ 'Osman yüri sen Mekkeye var cehd eyle ola ki Kureysi rāzī idesin çün 'Osman anı işidüp tırdı **yola girüp gitdi** tâ Mekkeye vardı... (33b/11-13)

... 'Abbās İbn Mirdās bu medhi oқыyup sancağın Ebū Süfyānuñg üste silküp **geçüp gitdi**. (52a/2-3)

... eydür Muḥammede her kim dād alayım **diyü gitdi** intikām çekdi aña aslanlar varsa çetük olur anuñg ile kimse başa varmaz... (70b/2-3)

... bir zamān yine ceng iderler ama kaçanlar **kaçup gtdüklerine** katı utandılar andan Resül eydür yārānlar bizimle kavlüñüz şeyle mi... (81a/9-10)

... bir yire varduğ aña Mā-il Hırāb dirler imiş anda şulanduğ ve biraz rāḥat olduğ **durup gitmek** üzre iken nāgāh ardımızdan bir toz peydā oldu... (96b/2-4)

... İmām anı görüp eydür yâ kavm cehd eylenüñ sürünğ bir el ilerü gidelüm pes İmām önlerince 'azm **idüp gtdiler** gicede konmadılar... (111a/4-5)

... Resül buyurdı varuñg cümleñüz yarağ fikrin görüñ didi Resülden ol cevābı işidüp bir uğurdan **kaıkup gtdiler**... (117a/8-9)

... Resülden bu sözi işidiler her biri **tağılup gtdiler** varup yarağların tedārik itdiler. (125a/14-15)

... Resül öninde imān getürmişüz çün bu sözi işidiler andan revāne olup gtdiler yarındası ol Benī Hilāla yetdiler ol arada kondılar andan **göçüp gtdiler**. (126b/12-14)

3.3.5. var- Yardımcı Fiili ile Yapılan Süreklilik Fiilleri

Var- yardımcı fiili ile yapılan süreklilik fiilleri, süreklilik anlatımını yaratır. Metnimizde -Up var- şeklinde sadece bir örneğe rastlanılmıştır.

... iy münkir kâfir saña rızk ve sağık viren oldur sen anı **koyp varup** buḥa taparsın eyle bilürsen sañga sağık viren ve rızk viren oldur ol Muḥammed kim anuñg Hâk Resülidir. (4b/13-15)

3.3.6. gör- Yardımcı Fiili ile Yapılan Süreklilik Fiilleri

“Eski Anadolu Türkçesinde ve Anadolu ağızlarında, esas fiile “sürekli bir çaba gösterme” işlevi katan bu tasvir fiili, yazı dilimizde olumlu biçimi ile çok seyrekleşmiş ve kaybolmaya yüz tutmuştur. Ancak, belirli bazı fiillerle kullanılır. Yine “sürekli bir çaba, istek ve rica” bildirir: *atlayagör-, ağlayagör-, isteyegör-, yalvaragör-* gibi” (Korkmaz, 2009: 829).

Kitabımızda *-A gör- ve -(y)Up gör-* şekillerinde kullanılmıştır.

... Hâlid anı gördi yüzine bakdı göre kim ne kişidür çarañu idi fark idemedi tez çaçmak çaçup od yañdı ışık olup ol kişi yüzine **bakup gördi** kim çal^c anuñ begidür... (1a/2-4)

... Resûlden anı işidüp at depdi varup **meydâna gire gördi** kim Miqdâd İbn Esved ‘Alinûñ katına geldi eytdi yâ İmâm sen biraz şabr eyle meydâna ben gireyin... (11b/6-7)

... İmâm ilerü gidüp ol ‘avrete eydür bunlar ne çavmdür ki bunda kondılar baña bildir didi ol ‘avret ‘Alinûñ yüzine **nazar idüp gördi** bir kaçan aslana beñzer... (18b/6-8)

... ol yañgadan Benî Bekir çavmi anı işidüp âh idüp **gelüp gördiler** kim gitmişler anlar dañı ardılarına düşüp ilgâr itdiler... (37a/13-14)

... Mâlik eydür hele şimdi çorçmañ ve üşenmeñ biz dañı anları **câsûslayup görelüm** ne çadar ‘askeri vardır... (77a/13-14)

... İmâmı yalnız çomanğ pes ol dört dilerler atlanup revân olup gitdiler **varup gördiler** kim... (83a/9-10)

... kâfir anı işidüp kılıç çeküp İmâma havâle kıldı İmâm çalkın berâber dutup kılıç çalkana çokundı kılıç çalkın göbeginde miñlandı ne çadar kâfir **çeke gördi** kılıcın alıbilmedi. (90a/5-7)

... Haçkuñ ‘inâyeti olup kâfirden birisi görmedi ol aradan yola düşüp revân oldı cân ecele özin bilmeyüp yügürdi gelüp Resûle **irüp gördi**... (96a/11-13)

... pes ‘Abdullah çadırlara gitdi **varup gördi** ulu çara yüzlü erlerdür ki her birisi mîl ü menâreye beñzer... (111b/7-9)

3.3.7. yoru- Yardımcı Fiili ile Yapılan Süreklilik Fiilleri

“*esas fiil + -i zarf-fiil eki* üzerine *yori-* yardımcı fiili getirilmesiyle yapılan süreklilik yapısında henüz ekleşmemiş *yori-* yardımcı fiili kullanılmıştır. *yori-* fiili geniş zaman çekimi ile günümüzde ekleşerek *-yor* şeklini almış ve şimdiki zaman eki olarak kullanılmaktadır” (Büyükkakça, 2000: 121).

Eserimizde *-A yoru- ve -I yoru-* şekillerinde kullanılmıştır.

... eydür yâ Resûlullah Hâk te‘âlâ saḅga selâm eyler ol yigit ki size haber getürdi gerçek söylerdür yaraḅuñ kıl ki üstünge leşker **geli yorur** Allahuñ emri beyledür... (72b/12-14)

... Resûl hâzreti eydür yâ kavm baña Cibril geldi ki Hevâzin İbn Şakîf çoklık leşker cem‘ idüp üstimize **gele yorur** ama nuşreti Hâk te‘âlâ size virmişdür... (73a/12-13)

3.4. Yaklaşma Fiilleri

“Esas fiilin -A zarf-fiil biçimi üzerine *yaz-* tasvir fiilinin getirilmesi ile kurulan yaklaşma fiilleri, Eski Türkçenin “yanılmak, hata etmek, günah işlemek” anlamlarındaki esas fiilinin zamanla sözlük anlamından kayarak bir tasvir fiiline dönüşmesi ile oluşmuştur” (Korkmaz, 2009: 831).

Metnimizde esas fiil -A zarf-fiil yapısındadır.

... Hâlid ne kadar dünyâda eyelük gördüm ise beni munda getüren kişi şamusun burnumdan çıkardı cânımı gövdemden **alayazdı**. (1a/6-7)

... İmâm ilerü gelüp nazar itdi gördi kim Ebû Süfyândur ‘Abbâs eydür gördüm ki ardımda otururken ditredi elleri şaşdı baḅga yapışdı yire **düşeyazdı**. (46b/3-4)

... ‘Abbâs ilerü gelüp Ebû Süfyânı şeyle dönderdi kim cânı **çıkayazdı** eydür iy bed-baht görmez misin ki Peygamber nice kaçmışdur... (49b/1-2)

... Benî Hâyrân kavmi varmışlar Müslümân olmuşlar didiler çünkü anı işitdi iken kaçdı sankim gövdesinden cânı **gideyazdı**. (123b/8-10)

... kâfire hamle kılup yürüdi sankim bir sürü koyuna bir aç kırt girmiş veyâ bir kıru meşeye bir od urmuşlar şafflar bozup ve kınarlar töküüp ‘âlemi fenâya **vireyazdı**. (131a/16-17)

4. Bir Yanı İsim Bir Yanı Esas Fiil Olan Birleşik Fiiller

“nesne olan adlarla kaynaşmış daha bazı fiiller vardır ki salt kılış ve oluş anlamı taşımamakla birlikte yardımcı fiillere benzer bir işleyişle, yani adın kavramını fiilleştirmek üzere birleşik fiiller yaparlar. Bunlara *yarı yardımcı fiiller* adını veririz (*almak, vermek, bulmak, işlemek, görmek, koşmak*). *Yol almak, tedbir almak, ara vermek, karar vermek, iş görmek, vazife görmek, son bulmak, şifa bulmak, şirk koşmak, şart koşmak, suç işlemek, günah işlemek* gibi” (Banguaḅlu, 1974: 316).

al-

destür al- “izin almak”: iy Şir-i Hâk isterüz kim Tanğrı habibini görevüz hâlümüzi aña beyân idevüz didiler **destür alup** içerü girdiler. (122b/11-12)

harâc al- “başkasının sırtından geçinmek”: ol la‘înüñ kırk biñ er atlası ve igirmi biñ yayası varıydı her birisi kendüsin yüz ere yazardı dört taraftan **harâc alurdı** Şâh Necâşîyle düşmen idi. (106a/10-11)

şatun al- “bir nesneyi belirlenen fiyatını ödeyerek kendine mal etmek, mübayaa etmek”: ceng dibine getürdiler İmâm ‘ahdi üzre ol karavaşı ağasından **şatun alup** sermâye birkaç dive virdi eytdi var âzâd olduñg didi. (2b/15, 3a/1)

çaq-

çaqmaq çaq- “ateş etmek”: Hâlîd anı gördi yüzine baqdı göre kim ne kişidür karañu idi fark idemedi tez **çaqmaq çaqup** od yaqdı ışık olup ol kişi yüzine baqup gördi kim **qal’ anuñg** begidür. (1a/2-4)

çek-

cevrin çek- “eziyetini çekmek, meşakkatine katlanmak”: Añğa uyanlara idem çok belâ Söylene ‘âlem içinde il ü şâr Nicesi **cevrin çekevüz** biz anuñ Olavuz anuñg elinde hâr u zâr... (50b/9-10)

çık-

taşra çık- “kapalı bir yerden dışarı gitmek”: eytdiler yâ melik ne oturursın ‘Alî geldi çün anı işitdi **taşra çıkdı** gördi kim leşkeri hep yarağa girüp hâzır olmışlar. (19a/14-15)

dön-

gerüye dön- “yüzünü arkaya çevirip ters yöne gitmek”: bu resme söz söylerken leşkerüñg öñi **gerüye dönüp** kaçdı Peyğamber eydür hay n’olduñuz beyle kaçarsız eytdiler yâ Resülullah öñümüzde bir ulu ejdehâ bilürdi... (74b/6-7)

düş-

ardına düş- “arkasından gitmek, peşini bırakmamak”: ben koyun güderdüm bir kurd geldi bir koyunum aldı kaçdı ben **ardına düşdüm** bir derede aña yaqın irişdüm. (4b/6-8)

vehme düş- “yersiz korkuya, yanlış düşünceye kapılmak”: Resüle senden şikâyet iderem çün kılıç bu ‘itâbı işitdi gâyet **vehme düşdi** yine birbiriyle dürüşüp ceng eylediler. (89b/5-6)

gel-

cüşa gel- “Coşmak, kendinden geçecek duruma gelmek”: bir aşhâb var idi çün bu hâli görüp şâd oldu gönğli **cüşa geldi** Resüle qarşu durup hoş âvâz ile bu şi‘ri âğâz itdi. (76a/1-2)

haber gel- “(birine bir şey hakkında) bilgi erişmek”: Beşir eytdi Kureyşe **haber geldi** kim ol Muhammed Ka‘beye gelür ki hac eyleye... (30b/14-15)

gör-

diş gör- “düş görmek, rüya görmek”: Resül ol sözi işidüp eydür yâ Beşir anlar henüz diş görmedin ta‘ birin ne ‘aceb yormışlar. (31a/1-2)

maşlahat gör- “iyi, faydalı ve münasip olduğunu kabul etmek, uygun bulmak”: fikr itdüğün ol gelen Benî Züheyre bildirdi anlar işidüp **maşlahat gördiler** eytdiler eger eyle idersek işümüz eyü olur didiler. (70a/2-4)

çal-

hayrân çal- “çok beğenmek”: ol serây sekkiz bucaklı idi çapuların hep altundan ve gümüşden itdürüp cevâhîrle zînet itmîş idi görenler **hayrân çalurlardı**. (106a/8-9)

mat çal- “hayret etmek, şaşakalmak”: kâfir İmâmuñ ol hareketin görüp **mat çaldı** bu kez ‘avret çağırdı kim gâfil olma er gibi depren sañga berâber gelen ‘Alîdür... (89b/11-12)

ta‘accüb çal- “hayrete düşmek, şaşmak”: eydür ben sizi gönderdüm ki varasız emân vir diyesiz siz varup sözümün ‘aksin dimişsiz didi eytdiler yâ Resülullah biz dañı bu işe **ta‘accüb çalmışuz**. (63b/3-5)

tâkati çalma- “gücü azalmak, bitmek”: Tavkuñ hûd zañmları gâyet çok idi **tâkati çalmayup** zebün olup Nigârdın yanğa at şaldı gördi kim anı dañı ortaya almışlar. (27a/11-12)

sal-

haber sal- “haber göndermek”: Resül çatına geleler ol bitileri dört yaña perâkende kıldılar tez gelün gâzâya yetişüp şevâb ‘azîmde buluñg diyüp ‘Arab çabâyiline **haber saldılar**. (39a/5-7)

söyle-

söz söyle- “konuşmak, lâf söylemek”: ‘Ömer eydür Resüle ol sözi didigüm için gâyet pişmân oldum ol cihetden bir çul âzâd eyledüm ki niçün Resüle beyle güstâh **söz söyledüm** didi. (35a/9-11)

tır-

zaç tır- “güçlü, kuvvetli, sağlam durmak”: ol bed-ahter gördi kim kendünüñg harbesidür kendüye gelür ol harbeye çalkanın çarşu duçup **zaç tırdı** harbe gelüp çalkana toçundu... (102a/9-10)

uğra-

belāya uğra- “beklenmedik bir bela ile karşılaşmak”: bir ulu yaşlı ağzında dişleri kalmamış bir çarı Hālīde eydür yā Hālīd yüzünge perde dut ta kim bunları görüp **belāya uğramayasın...** (2a/9-11)

ur-

na're ur- “yüksek sesle bağırarak, haykırmak”: İmām anı gördi çağırdı bir kerre **na're urdı** şeyle urdı ki ‘ālem velveleye geldi nicelerünġ ‘aqlı gitdi. (20b/3-4)

şaplaķ ur- “tokat atmak”: yā Hübel a'lā nice oldı didiler anı sorıcaķ iblīs-i la'īn kendünġ yüzine birkaç **şaplaķ urdı** ve başını açup ağladı. (71b/2-4)

zārb ur- “darbe vurmak”: ben bununġ gibi er görmedüm çok erlere **zārb urmuşam** ve zārbın daġı yimişem. (1a/14-15)

vir-

cevāb vir- “karşılık olarak bildirmek veya söylemek”: yā ehli imān kanda gidersiz Resūli koyup Hāķ te'ālā size ‘itāb ve hitāb iderse ne **cevāb virirsiz.** (81a/1-2)

destūr vir- “izin vermek”: yā Resūlullah niçün beni göndermezsin **destūr vir** varayım anı huzūruġa getüreyim Peyġamber eydür var getür. (62b/12-13)

emānet vir- “geri almak üzere vermek”: eydür iy haṭun kaçan kim Mekkeye varasın bu bitı Ebū Süfyānuġ öz eline viresin ve ol ‘avrete dört mişķāl kıızıl altun virdi eydür bu bitı saġa **emānet virdüm.** (40a/8-10)

istimālet vir- “Müslüman olmayan bir belde halkına birtakım kolaylıklar ve hoşgörü göstererek kendi yanına çekmek”: Resūl kendüsi leşker içine girüp her birine **istimālet virdi** eytdi yā muhācirin vel-enşār diġ imdi bu leşkere cān ile ḥamle idünġ. (9b/4-6)

mühlet vir- “bir iş veya borç için belirli bir süre tanımak”: siz bizüm dostumuzsız ve kavmimizsiz biz sizden nice yüz dönderevüz didiler bugün bize **mühlet virünġ** çünkim aḥşam ola... (37b/10-12)

öġüt vir- “nasihat etmek”: ol ivünġ içinde bir kimse kalmadı hemān ‘avretler ve uşaklar kaldılar andan Tavķ at sürüp ilerü geldi gördi kim ‘avretler üşüp ol kıza **öġüt virürler.** (24a/14-15)

ruḥşat vir- “izin vermek”: her zamān birbirimizi görürdük baña bu hāl oldı ata baña **ruḥşat vir** ben ‘aşıķam şabrım kararım kalmadı. (22a/13-14)

Sonuç

1. Yardımcı Fiillerle Yapılan Birleşik Fiiller

Yardımcı fiil	Birleşik fiil sayısı	Yardımcı fiil	Birleşik fiil sayısı
it-	176	idin-	6
eyle-	139	-	-
kıl-	70	kılın-	1
ol-	146	olun-	5
Toplam			543

2. Bir Yanı Sıfat-Fiil Bir Yanı Yardımcı Fiil Olan Birleşik Fiiller (Karmaşık Fiiller)

Karmaşık Fiiller		
İşlevi	Yapısı	Sayısı
Öncelik Fiilleri	-mİş ol-	5
Alışkanlık Fiilleri	-Ur ol-, -Ar ol-, -mAz ol-	8 (3+2+3)
Niyet Fiilleri	-AcAğ ol-, -IsAr ol-	5+1
Toplam		19

3. Bir Yanı Zarf-Fiil Bir Yanı Fiil Olan Birleşik Fiiller (Tasvir Fiilleri)

Tasvir Fiilleri			
İşlevi	Yardımcı Fiili	Yapısı	Sayısı
Yeterlik	bil- (Olumlu)	-I bil-: 1	1
	bil- (Olumsuz)	-A/-I bilme-: 2	2
	u- (Olumsuz)	-(y)AmA-: 12	12
Tezlik	vir-	-I/-U vir-: 3	3
Süreklilik	tır- / dur-	-A tır- / dur-: 2, -Up tır- / dur-: 8	10
	kal-	-Up kal-: 3	3
	gel-	-A gel-: 1, -(y)U gel-: 4, -Up gel-: 11	16
	git-	-U git-: 1, -Up git-: 15	16
	var-	-Up var-: 1	1
	gör-	-A gör-: 2, -(y)Up gör-: 7	9
Yaklaşma	yoru-	-A yoru-: 1, -I yoru-: 1	2
	yaz-	-A yaz-: 5	5
Toplam			80

4. Bir Yanı İsim Bir Yanı Esas Fiil Olan Birleşik Fiiller

Yardımcı Fiiller	Birleşik Fiiller	Sayısı	Yardımcı Fiiller	Birleşik fiiller	Sayısı
al-	destür al-	2	sal-	haber sal-	1
	hārāc al-	1	söyle-	söz söyle-	5
	şatun al-	1	tır-	zak tır-	1
çağ-	çağmak çağ-	2	uğra-	belāya uğra-	4
çek-	cevrin çek-	1	ur-	na ^c re ur-	16
çık-	taşra / daşra	9		şaplağ ur-	1

	çık-				
dön-	gerüye dön-	2		zarb ur-	2
düş-	ardına düş-	3	vir-	cevâb vir-	15
	vehme düş-	1		destür vir-	16
gel-	cüşa gel-	2		emânet vir-	1
	haber gel-	1		istimâlet vir-	1
gör-	diş gör-	1		mühlet vir-	1
	maşlahat gör-	2		ögüt vir-	4
çal-	hayrân çal-	9		ruşsat vir-	2
	mat çal-	1			
	ta' accüb çal-	1			
	tâkati çal- ma-	3			
		42	+	70	
		Toplam		112	

Kaynakça

- ERGÖNENÇ AKBABA, Dilek (2007). “Türkiye Türkçesinde Yapısında İsim-Fiil Bulunan Birleşik Fiiller”, *Dil Araştırmaları Dergisi*, C. 1, S. 1, Güz, s. 83-95.
- AKTAN, Bilal (2009). *Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- ATABAY, Neşe ve ÖZEL, Sevgi (1976). *Sözcük Türleri II (Bağlaç, Ünlem, Eylem)*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- AY, Özgür (2011). “ol- Fiili ile Yapılan Birleşik Çekimler ve Türkiye Türkçesi Ağızlarındaki Kullanımı Üzerine”, *Turkish Studies*, Volume 6/1 Winter, s. 679-692.
- BANGUOĞLU, Tahsin (1974). *Türkçenin Grameri*, İstanbul: Baha Matbaası.
- BAYDAR, Turgut (2013). “İsim + Yardımcı Fiil Şeklinde Oluşan Birleşik Fiiller Üzerine”, *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED]*, S. 49, s. 55-66.
- BERBERCAN, Mehmet Turgut (2013). *Çağatayca Gülistan Tercümesi (Gülistan-ı Türki)*, Ankara: Hakim Yayınları.
- BİLGEGİL, M. Kaya (1982). *Türkçe Dilbilgisi*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- BOZKURT, Faut (2017). *Türkiye Türkçesi*, Konya: Eğitim Yayınları.
- BÜYÜKAKKAŞ, Ahmet (2020). “İki Farklı Dönemde Kayda Geçmiş Deli Dumrul Hikayelerinde Birleşik Fiiller”, *Cappadocia Journal of History and Social Sciences* 2020/15, s. 113-130.
- DELİCE, H. İbrahim (2003). *Türkçe Sözdizimi*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- DEMİR, Nurettin (2013). “Kip Ekleriyle Kurulan Birleşik Fiiller”, Prof. Dr. Leylâ Karahan Armağanı, Akçağ Yayınları., s. 389-398.
- DEMİR, Nurettin ve YILMAZ, Emine (2014). *Türk Dili El Kitabı*, Ankara: Grafiker Yay.
- DENY, Jean (1941). *Türk Dili Grameri (Osmanlı Lehçesi)*, (Tercüme eden: Ali Ulvi Elöve), İstanbul: Maarif Matbaası.

- DENY, Jean (2012). *Türk Dil Bilgisi*, (Tercüme eden: Ali Ulvi Elöve, uyarlayan: Ahmet Benzer), İstanbul: Kabcacı Yayınları.
- DİZDAROĞLU, Hikmet (1963). *Türkçede Fiiller*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- DURMUŞ, Mustafa (2010). *Türk Dili El Kitabı*, Ankara: Grafiker Yayınları.
- ECKMANN, Janos (2013). *Çağatayca El Kitabı*, (çev. G. Karaağaç), Ankara: Kesit Yayınları.
- EDİSKUN, Haydar (1999). *Türk Dilbilgisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- EKER, Süer (2016). *Çağdaş Türk Dili*, Ankara: Grafiker Yayınları.
- ERCİLASUN, Ahmet Bican (1984). *Kutadgu Bilig Grameri-Fiil*, Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.
- ERGİN, Muharrem (1971). *Azeri Türkçesi*, İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- ERGİN, Muharrem (2009). *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak Yayınları.
- ERKUL, Rasih (2007). *Cümle Metin Bilgisi*, Ankara: Anı Yayınları.
- GABAİN, A. Von (1953). "Türkçede Fiil Birleşmeleri", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, C. 1, s. 16-28.
- GABAİN, A. Von (2007). *Eski Türkçenin Grameri*, (çev. Mehmet Akalın), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- GENCAN, Tahir Nejat (1979). *Dilbilgisi*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- GÖĞÜŞ, Beşir (1962). "Türkçede Bileşik Kelime Oluşumu ve Nasıl Yazılması Gerektiği", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, C. 10, s. 245-264.
- GÖKDAĞ, Bilgehan Atsız (2009). "Birleşik Kelime Olarak İkillemeler, Sayılar ve Birleşik Fiiller" *Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kongresi (27-28 Ağustos 2007)*, C.1, İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Yay., s. 219-226.
- GÜLENSOY, Tuncer (2000). *Türkçe El Kitabı*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- GÜLSEVİN, Gürer (1997). "Türkiye Türkçesindeki Zaman ve Kip Çekimlerinde Birleşik Yapılar Üzerine", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, C. 45, S. 1997, s. 214-224.
- DEMİREZ GÜNERİ, Aysun, (2013). "Yeni Uygur Türkçesinde Tabanlaşmış Birleşik Fiiller", *Gazi Türkiyat*, C. 1, S. 13, s. 59-80.
- GÜNEY, Şahan Fatma (2008). "Tatar Türkçesinde Bitme ve Tamamlanma Bildiren Birleşik Fiil Yapıları", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, S. 1, s. 125-140.
- HACIEMİNOĞLU, Necmettin (1991). *Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- HACIEMİNOĞLU, Necmettin (1996). *Karahanlı Türkçesi Grameri*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- HATİBOĞLU, Vecihe (1969). *Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- HATİBOĞLU, Vecihe (1972). *Türkçenin Sözdizimi*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- HENGİRMEN, Mehmet (1999). *Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Engin Yayınları.
- HERKMEN, Dilek (2010). "Eylemek" Yardımcı Fiili", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, V. 3, I. 12, Summer, s. 238-249.
- İLHAN, Nadir (2001). "Birleşik Fiil Kuruluşunda A-I-U Ünlüleri", *Türk Dili*, S. 596, Ağustos, s. 177-183.
- KARAAĞAÇ, Günay (2013). *Türkçenin Dil Bilgisi*, Ankara: Akçağ Yayınları.

- KARABÖRK, Kazım (2006). “Yol Kelimesiyle Yapılan Anlamca Kaynaşmış ve Deyimleşmiş Birleşik Fiiller”, *Türk Dili*, S. 652, s. 357-363.
- KARAHAN, Leylâ (2010). *Türkçede Söz Dizimi*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- KARAÖRS, Metin (1993). *Türkçenin Söz Dizimi ve Cümle Tahlilleri*, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları.
- KOÇ, Nurettin (1992). *Açıklamalı dilbilgisi terimleri sözlüğü*, İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- KORKMAZ, Zeynep (1992). *Gramer Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- KORKMAZ, Zeynep (1998). “Türkçede Birleşik Fiiller ve Anlam Kaymaları”, *Türk Dili*, S. 559, Temmuz, s. 3-14.
- KORKMAZ, Zeynep (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- KÖKTEKİN, Kazım (2011). *Eski Anadolu Türkçesi*, Erzurum: Fenomen Yayınları.
- KÜLTÜRAL, Zuhâl (2009). *Türkiye Türkçesi Cümle Bilgisi*, İstanbul: Simurg Yayınları.
- MANSUROĞLU, Mecdut (1958). “Türkiye Türkçesinde Birleşim ve Yazılışları Üzerinde”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. 8, s. 28-43.
- MERHAN, Aziz (2009). “Atabetü'l- Hakayık'ta Birleşik Eylemler” *Bilig / Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 49, s.101-112.
- ÖZÇELİK, Sadettin (2002). “Tasvir Fiillerinde Kurulan Ekler Üzerine”, *Türk Dili*, S. 610, Ekim, s. 820-824.
- ÖZÇELİK, Sadettin-ERTEN, Münir (2011). *Türkiye Türkçesi Dilbilgisi*, Ankara: Bizim Büro Yayınları.
- ÖZKAN, Abdurrahman (2013). “Mehekkü'l-İlim ve'l-Ulemâ İsimli Eserde Birleşik Fiiller”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 34, s. 11-45.
- ÖZMEN, Mehmet (2001). “Eksik Olan Dil Bilgisi Terimlerimiz Üzerine”, *Uluslararası Sözlükbilim Sempozyumu Bildirileri* (20-23 Mayıs 1999), Gazimağusa: Doğu Akdeniz Üniversitesi, s. 111-125.
- ÖZMEN, Mehmet (2007). “Olmak Fiiliyle Kurulan Birleşik Fiil Çekimleri Üzerine”, *IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları., s.1417-1426.
- ÖZTÜRK, Deniz (2008). *Türkiye Türkçesinde Anlamca Kaynaşmış-Deyimleşmiş Birleşik Fiiller*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- SAVRAN, Hülya (2001). “Bir İsim ile Bir Yardımcı Fiilden Oluşan Birleşik Fiiller Üzerinde Yeni Görüşler”, *Türk Dili*, S. 596, s. 140-142.
- SAVRAN, Hülya (2002). “Türk Dil Bilgisi Öğretiminde Birleşik Fiillerin İşlenişi Üzerine” *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 7, s. 107-113.
- SEV, Gülsel (2001). *Etmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller ve Tamlayıcılarla Kullanılışı*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ŞAHİN, Hatice (2000). “Kutadgu Bilig'de Tasviri Fiiller”, *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.2, s. 95-105.
- ŞAHİN, Hatice (2001). “Gel- ve Git- Fiillerinin Birleşik Yapılarda Sergilediği Durumlar”, *Türk Dili*, S. 595, Temmuz, s. 73-78.
- ŞAHİN, Hatice (2015). *Eski Anadolu Türkçesi*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- ŞİMŞEK, Rasim (1987). *Örneklerle Türkçe Sözdizimi*, Trabzon: Kuzey Yayınları.

- TEKİN, Talat (2003). *Orhon Türkçesi Grameri* (yay.: Mehmet Ölmez), İstanbul: Kitap Yayınları.
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri (1977). *Eski Türkiye Türkçesi*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- TOPALOĞLU, Ahmet (1989). *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- TURAN, Zikri (1996). “Eski Anadolu Türkçesinde Ol- Cevheri Fiili”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, C. 44, s. 265-289.
- UĞURLU, Mustafa (2007). “Birleşik Fiil Üzerine”, *Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kongresi (27-28 Ağustos 2007)*, C.1, İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi, s. 399-412.
- YİĞİTBAŞI, Hatice (1999). “Bugünkü Uygur Türkçesinde Birleşik Fiiller”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, C. 47, S. 1999, s. 365-380.
- ZEYNALOV, Ferhad R. (1986). “Türk Dillerinde Birleşik Eylem Meselesi”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. 24, s.455-468.

Elektronik Kaynaklar

- Kubbealti Lugati, <http://lugatim.com>, (Erişim Tarihi: 24.12.2022).
- Türk Dil Kurumu, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 24.12.2022).
- Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 24.12.2022).
- Türk Dil Kurumu, Tarama Sözlüğü, <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 24.12.2022)

Etik, Beyan ve Açıklamalar

1. Etik Kurul izni ile ilgili;

Bu çalışmanın yazar/yazarları, Etik Kurul İznine gerek olmadığını beyan etmektedir.

Bu çalışmanın yazar/yazarları, ... Üniversitesi ..... Etik Kurulu'nun tarih ..... sayı ..... ve karar..... ile etik kurul izin belgesi almış olduklarını beyan etmektedir.

2. Bu çalışmanın yazar/yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedir.

3. Bu çalışmanın yazar/yazarları kullanmış oldukları resim, şekil, fotoğraf ve benzeri belgelerin kullanımında tüm sorumlulukları kabul etmektedir.

4. Bu çalışmanın benzerlik raporu bulunmaktadır.